

Evaluering av Sametingets søkerbaserte tilskudd til barnehager

April 2021

Disclaimer

Denne rapport er utarbeidet for Sametinget i samsvar med kontrakt datert 27.01.2021

Våre vurderinger bygger i hovedsak på faktainformasjon som har fremkommet i intervjuer med personer som har mottatt støtte fra Sametinget, og dokumentasjon som Sametinget har gjort tilgjengelig for oss.

PricewaterhouseCoopers (PwC) har ikke foretatt noen selvstendig verifisering av informasjonen som har fremkommet, og vi innestår ikke for at den er fullstendig, korrekt og presis. PwC har ikke utført noen form for revisjon eller kontrollhandlinger av Sametingets virksomhet.

Sametinget har rett til å benytte informasjonen i denne rapporten i sin virksomhet, i samsvar med forretningsvilkårene som er vedlagt vårt engasjementsbrev. Rapporten og/eller informasjon fra rapporten skal ikke benyttes for andre formål uten skriftlig samtykke fra PwC. PwC påtar seg ikke noe ansvar for tap som er lidt av Sametinget eller andre som følge av at vår rapport eller utkast til rapport er distribuert, gjengitt eller på annen måte benyttet i strid med disse bestemmelsene eller engasjementsbrevet.

PwC beholder opphavsrett og alle andre immaterielle rettigheter til rapporten samt ideer, konsepter, modeller, informasjon og know-how som er utviklet i forbindelse med vårt arbeid.

Enhver handling som gjennomføres på bakgrunn av vår rapport foretas på eget ansvar.

Agenda

1.	Sammendrag og hovedanbefalinger	04
2.	Introduksjon til evaluering og tilskuddsordningene	08
3.	Funn fra intervjuene	15
4.	Barnehageprofiler	51
5.	Hovedutfordringer	58
6.	Ønsket fremtidig brukerreise	62
7.	Hvordan kan tilskuddsordningen forbedres eller styrkes?	65
8.	Kilder	72

1

Sammendrag og hovedanbefalinger

Sammendrag

PwC har gjort en evaluering av Sametingets tilskuddsordning til barnehager. Evalueringen har tatt i bruk elementer fra Design Thinking for å besvare problemstillingen: "Hvordan bidrar tilskuddsordningene for barnehager til måloppnåelsen om at samiske barn blir samiskspråklige, og hvordan kan ordningen endres eller styrkes for å få høyere måloppnåelse?" Evalueringen fant fire hovedutfordringer med tilskuddsordningen:

- 1) Det er behov for å være tydeligere på målsetningen*
- 2) Tilskuddets utforming gjør det krevende å rekruttere samiskspråklig kompetanse.*
- 3) Barnehagene har behov for mer veiledning og nettverk.*
- 4) Ordningen er lite behovsprøvd.*

Ut fra dette anbefaler vi at for å få flere samiskspråklige barn bør Sametinget være tydelig på at dette er målet med tilskuddene, ordningen bør spisses og styrkes, kompetansen i barnehagene på samisk språk og kultur bør styrkes og barnehagene bør få flere møteplasser for erfaringsutveksling

Barnehager er en viktig språkarena. Utvalget bak Hjertespråket (NOU 2016:18) vurderer samiskspråklige barnehagetilbud som det viktigste enkelttiltaket for å sikre bevaring og vitalisering av samiske språk. Sametinget avsetter midler til fem ulike tilskuddsordninger for barnehager. Ordningene skal bidra til at barnehagebarn er samiskspråklige ved overgang til skolen. Tilskuddsordningen har pågått over flere år, men det viser seg at mange samiske barn likevel ikke blir samiskspråklige. Sametinget ønsket derfor en evaluering av måloppnåelse av tilskuddsordningen og forslag til eventuelle endringer i forhold til dagens ordning.

Evalueringen har brukt elementer fra Design Thinking. Vi har utarbeidet en nåsituasjonsanalyse basert på intervju med ansatte i 20 barnehager. Nåsituasjonsanalysen ga grunnlag for å utarbeide fiktive barnehageprofiler (personas) i tråd med Design Thinking-metodikk. Vi har videre utarbeidet en visjon for fremtiden og en ønsket brukerreise med forslag til endringer.

Funn fra nåsituasjonsanalysen

Å lykkes med språkutvikling avhenger av mange faktorer. Evalueringen viser at tilskuddet oppleves som kritisk for mange barnehager for å kunne gi et samisk barnehagetilbud. For å få til aktiv bruk av samisk språk i barnehagen er barnehagene avhengige av å ha nok ansatte som behersker samisk. Tilskuddsordningen er for mange barnehager viktig for å sikre dette. Samtidig påpekes det at foreldrene spiller en viktig rolle og det er viktig for barnehagene å kunne spille på lag med foreldrene.

De ulike barnehagene har ulike forutsetninger for oppnå målet om at samiske barn skal bli samiskspråklige. Vi har skilt mellom ytre og indre forutsetninger. Ytre forutsetninger gjenspeiler i hvilken grad samisk brukes i samfunnet rundt barnehagene og i familiene til barna. Det er stor forskjell på en samisk barnehage i de samiske kjerneområdene, og i områder preget av fornorskning eller i større byer hvor det samiske er en klar minoritet. I tillegg har barnehagene ulike indre forutsetninger i form av hvor mye samisk som brukes innad i barnehagen og hvor mange ansatte som behersker samisk.

Ulike forutsetninger og stor frihet fører til ulik bruk. Arbeid med å styrke samisk språk og kultur har ulikt utgangspunkt i Oslo, Nordreisa, Hamarøy og Kautokeino. Som følge av dette har barnehagene ulikt fokus og bruker midlene ulikt. Men intervjuene tyder på at det også er ulik tolkning av hva som er "riktig" bruk av midlene. Noen bruker tilskuddet for å heve den samiske kompetansen til *alle* barna i barnehagen, i stedet for å spisse arbeidet mot å heve samisk språkkunnskap hos de samiske barna. Ut fra intervjuene er barnehagene lite bevisste på hvorvidt barna bruker samisk på skolen når de er ferdige i barnehagene, noe som reflekterer at dette målet med ordningen ikke er kommunisert tydelig nok.

Tilskuddets form og størrelse møter ikke alle behov. Satsene til tilskuddene har stått stille i flere år, i motsetning til lønninger og utgifter til ansatte som øker jevnt. I praksis betyr dette at barnehagene gradvis har fått mindre effekt av tilskuddene, ettersom satsene står stille mens alt annet blir dyrere. Flere barnehager har utfordringer med å rekruttere samiske ressurser, noe som gjøres ekstra vanskelig ved at tilskuddet er prosjektbasert og tildeles fra år til år. Det er store ulikheter i tilskuddenes størrelse. Enkelte mente at denne fordelingen er uforholdsmessig i forhold til behov.

Mangel på systematisk deling av erfaring og kunnskap. Intervjuene tyder på samarbeid på tvers av barnehager og flere rapporterte om godt samarbeid med lokale språksentre. Sider på sosiale medier som gir nyttige tips ble nevnt av flere. Dette bildet er imidlertid ikke entydig, og støtte fra andre aktører varierer. Samarbeid og deling av erfaring og kunnskap er ikke systematisert. Flere uttrykte et ønske om kurs og opplæringstiltak som er mer tilgjengelige, for eksempel digitale kurs som ikke medfører lang reisevei for deltakerne.

Ulike oppfatninger om regelverk og rapportering. De fleste barnehagene er fornøyde med tilskuddsordningen slik den er, men informantene beskrev også noen aspekter ved ordningen som med fordel kunne undersøkes nøyere og kanskje forbedres. Noen barnehager ga uttrykk for at rammene for søknadene var for vide. Spesielt nyere søkere ønsket mer veiledning til hvordan søke, hva som kunne søkes på, hva tilskuddet kunne brukes til og hvordan de skulle rapportere på riktig måte. Andre utfordringer var tidsaspektet for ordningen og at søknads-/rapporteringsfunksjonen ikke var tilrettelagt for kommuner med todelt ledelse. Videre ble også spørsmål knyttet til rapporteringsformat nevnt.

Hovedutfordringer

1. **Det er behov for å være tydeligere på hva målet med ordningen er.** Sametinget kan med fordel være tydeligere på at målet med ordningen er at samiske barn skal bli samiskspråklige. Sametinget kan også være tydeligere på hvordan de ønsker at barnehagene skal bruke tilskuddene og be barnehagene rapportere på måloppnåelse og ikke kun aktiviteter.
2. **Tilskuddets utforming gjør det krevende å rekruttere samiskspråklig kompetanse.** Det er i utgangspunktet krevende å rekruttere samiskspråklig kompetanse. Det at midlene er prosjektbaserte gjør rekrutteringen mer krevende. Midlene anses heller ikke å være høye nok.
3. **Barnehagene har behov for mer veiledning og nettverk.** Det finnes nettverk og samarbeid mellom barnehagene, men disse er sporadisk og i liten grad formaliserte. Nettverk og samarbeid mellom barnehagene kan bidra til større grad av erfaringsutveksling og samarbeid mellom barnehagene og viktige eksterne aktører.

4. **Ordningen er lite behovsprøvd.** Fordelingsnøkklene for ordningen er like i alle samiske områder, selv om språksituasjonen er meget ulik. Det er tydelig at samiske barnehager i sør- og lulesamiske områder ofte har større utfordringer med å drive samisk barnehagetilbud og språkopplæring, sammenlignet med nordsamiske barnehager i kjerneområdene.

Våre anbefalinger

For å få flere samiskspråklige barn bør Sametinget være tydelig på at dette er målet med tilskuddene

- Sametinget bør formulere tydelige mål med ordningen
- Barnehagene bør rapportere på måloppnåelse og resultater, ikke aktiviteter
- Sametingets hjemmeside må kommunisere tydelig hvordan ordningen skal brukes

For å få flere samiskspråklige barn bør ordningen spisses og styrkes

- Sametinget bør øke tilskuddet og inflasjonsjustere det fremover
- Gjøre tilskuddet til de samiske barnehagene og avdelingene fast
- Barnehager som mottar tilskudd til samisk språkopplæring bør få dette automatisk fra søknad er innvilget frem til barnet går over i skole.
- Et eget språktilskudd til samiske barnehager og samiske avdelinger i norske barnehager i områder hvor det samiske språket er svært truet
- Fordelingsnøkkelene bør baseres på geografi og antall barn

For å få flere samiskspråklige barn bør den samiske kompetansen i barnehagene styrkes

- Nettbaserte språkkurs til ansatte og foreldre
- Kurs i språkutvikling for barnehagene
- Særskilt veiledning og støtte til norske barnehager som mottar språktilskudd

For å få flere samiskspråklige barn bør barnehagene få flere møteplasser for erfaringsutveksling

- Barnehagenettverk
- Deleplattformer for pedagogisk materiale

2

Introduksjon til evalueringen og tilskuddsordningen

Evalueringen har sett på hvordan tilskuddsordningen fungerer og hvordan den kan styrkes

Barnehager er en viktig språkarena. I tillegg til familien og skolen, har barnehager en viktig rolle i å sikre samisk språkoverføring og øke antall samiske språkbrukere. Utvalget bak Hjertespråket (NOU 2016:18) vurderer samiskspråklig barnehage som det viktigste enkelttiltaket for å sikre bevaring og vitalisering av samiske språk. Individuer som lærer samisk som barn har større sjanse for å oppnå sterk kompetanse i språket, føre språket videre og bli samiske språkbrukere. Derfor er det særdeles viktig å optimalisere tiltak som gjøres for å sikre at barn får riktig opplæring allerede i barnehage, slik at barna kan videreføre det samiske språket.

Sametinget avsetter midler til fem ulike tilskuddsordninger for barnehager. Ordningene skal bidra til at barnehagebarn er samiskspråklige ved overgang til skolen. Tilskuddsordningen har pågått over flere år, men det viser seg at mange samiske barn ikke blir samiskspråklige. Sametinget ønsket derfor en evaluering av måloppnåelse av tilskuddsordningen og forslag til eventuelle endringer i forhold til dagens ordning. Den overordnede problemstillingen er definert som:

“Hvordan bidrar tilskuddsordningene for barnehager til måloppnåelsen om at samiske barn blir samiskspråklige, og hvordan kan ordningen endres eller styrkes for å få høyere måloppnåelse?”

Som en del av dette har vi i denne evalueringen sett på hva som skal til for å lykkes med hverdagsspråket i barnehagene og hva slags ferdigheter som kreves for å bruke sterke språkmodeller. Evalueringen har sett på hva som finnes, og hva som bør finnes av kompetansehevingstiltak og faglig støtte. Barnehagene har ulike forutsetninger og evalueringen har vurdert hvordan ordningen bør tilpasses ulike barnehager og hvordan beregningsnøkkelen bør være. I tillegg har evalueringen sett på hvordan regelverk og rapportering fungerer.

Evalueringen har brukt metodikk fra Design Thinking i kombinasjon med mer klassisk evalueringsmetodikk

For å få til en evaluering med fokus på løsninger og forbedringer har vi inkludert elementer fra Design Thinking i vår metode, i kombinasjon med mer klassisk evalueringsmetodikk.

Styrken med denne kombinasjonen er at det både gir en solid innsikt i hvordan tilskuddsordningen fungerer i dag, samtidig som det gir et strukturert opplegg for å gjøre forbedringer som forankres hos de som skal gjennomføre endringene.

Prosjektet ble delt inn i tre faser: **1. Utforske** **2. Forstå, idé-generere definere og teste** **3. Utforme**.

I **utforske-fasen** har vi sett på hvordan tilskuddsordningen fungerer i dag. Dette presenteres i nåsituasjonsanalysen.

Vi har snakket med 20 ulike barnehager. I hovedsak var de vi snakket med styrere i barnehagene. Fokus i intervjuene har vært å forstå hvordan barnehagene opplever ordningen og hva de mener fungerer eller ikke fungerer. Vi har også hatt fokus på hvilken faglig støtte de har hatt, og hvordan de jobber med å få barna til å bli samiskspråklige. Vi har snakket med samiske barnehager, samiske avdelinger, barnehager som mottar språktilskudd og barnehager som har mottatt prosjekttilskudd. Vi har hatt som formål at evalueringen skal reflektere både nord-, lule- og sørsamiske barnehage tilbud i hele landet.

Videre har vi gjort en litteraturgjennomgang og sett på en tidligere evaluering av Sametingets tilskuddsordning til barnehager. Vi har også sett nåværende ordning opp mot kunnskap om god språkopplæring, med særlig fokus på kunnskap om samisk språkopplæring.

I tillegg har vi sett på materiale oversendt fra Sametinget, og gjennomgått statistikk på tildelingene.

Vi har i denne prosessen arbeidet tett sammen med Sametinget. I **forstå-, idégenerere- og testefasen** har vi vurdert funn og mulige løsninger gjennom designtenking-metodikk. Vi har diskutert ideene, "testet" disse på fiktive barnehageprofiler og sammen utformet forslag til løsninger.

I rapporten presenteres resultatet av denne fasen i form av **barnehageprofiler** og en **brukerreise**. Barnehageprofilene reflekterer at barnehageansatte har svært ulike virkeligheter og ulike forutsetninger for å bidra i barns språkutvikling. Profilene viser også hvordan tilskuddsordningen brukes av barnehagene og hvilke utfordringer de ansatte har.

Videre har vi skissert hva vi mener er **hovedutfordringene** som Sametinget må ta tak i for at tilskuddet skal bidra til at flere barn blir samiskspråklige. På bakgrunn av hovedutfordringene og barnehageprofilene har vi i samarbeid med Sametinget utformet en brukerreise.

Til slutt har vi oppsummert med **våre anbefalinger** for hvordan ordningen kan forbedres, og gitt våre forslag til spesifikke tiltak som kan iverksettes for å bidra til at flere samiske barn blir samiskspråklige.

Tilskuddsordningene skal bidra til at flere samiske barn blir samiskspråklige

Sametinget gir fire ulike typer tilskudd som skal styrke samisk språk og kultur i barnehager. Tilskuddene skal bidra til at samiske barnehagebarn, ved overgang til skolen, blir samiskspråklige.

De samiske språkene er truede språk hvor mange år med fornorskningpolitikk har hatt en negativ effekt på utviklingen av språket. Nord-, lule- og sørsamisk står på UNESCOs liste over truede språk, og mange samiske familier har mistet språket som følge av fornorskingen. Situasjonen for sør- og lulesamisk er særdeles kritisk.

“Samiskspråklige barnehager er det viktigste enkelttiltaket for å sikre bevaring og vitalisering av samiske språk”

Hjertespråket (NOU 2016:18)

Det arbeides derfor med å øke antall samiske språkbrukere, og i dette arbeidet er språkoverføring mellom generasjoner avgjørende. Her er

barnehagen, i tillegg til språkoverføring i familier og gjennom språkundervisning i skolen, avgjørende.

Hjertespråket (NOU 2016:18) påpeker at i situasjoner hvor foreldre selv ikke behersker samisk blir barnehager og skoler særdeles viktige språkarenaer. Utvalget bak NOUen vurderer at samiskspråklige barnehager er det viktigste enkelttiltaket for å sikre bevaring og vitalisering av samiske språk.

Sametinget har fire ulike tilskudd som skal bidra til å styrke barnehagenes arbeid med samisk språk og kultur:

- Samiske barnehager og samiske avdelinger i norske barnehager
- Språkopplæring i barnehager
- Prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager
- Direkte tilskudd til Vuonak Mánájároj, tidligere Árran Mánáijgarde

På de neste sidene vil vi se nærmere på de ulike tilskuddene.

Samiske barnehager og samiske avdelinger i norske barnehager

Samiske barnehager og norske barnehager med samisk avdeling kan søke om tilskudd fra Sametinget. Disse skal ha et tilbud som bygger på samisk språk og kultur.

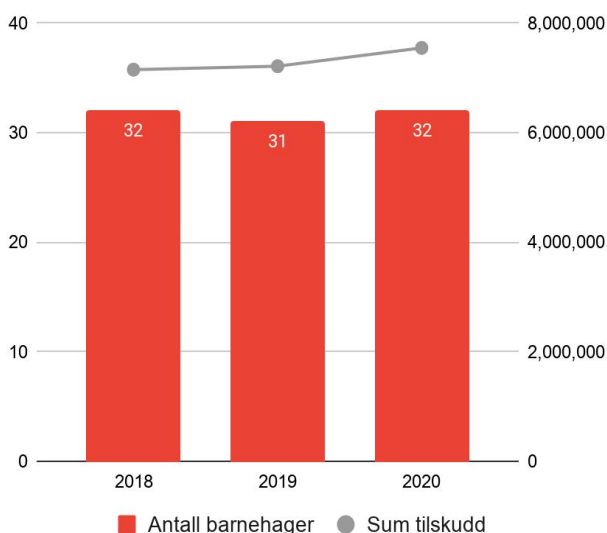
For samiske barnehager tilsier dette at barnehager skal ha vedtektsfestet at innholdet i barnehagen bygger på samisk språk og kultur. Barnehagen skal styrke barns identitet som samer ved å fremme, bruke og utvikle samisk språk og kultur. Barnehagen skal ledes av samiskspråklige og driftsspråket skal være samisk (Sametingets regelverk for søkerbasert tilskudd 2021).

For samiske avdelinger i norske barnehager tilsier dette at avdelingen har vedtektsfestet at innholdet bygger på samisk språk og kultur. Barnehagen skal styrke barns identitet som samer ved å fremme, bruke og utvikle samisk språk og kultur. Ansatte i avdelingen skal være samiskspråklige og driftsspråket skal være samisk (Sametingets regelverk for søkerbasert tilskudd 2021)

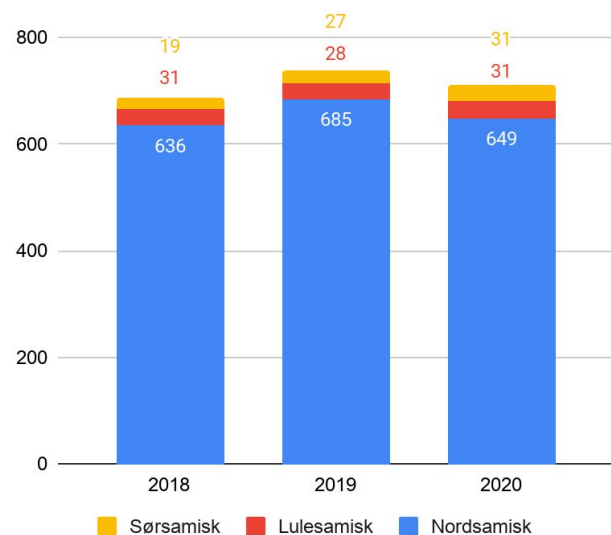
Grunnsats per avdeling er inntil kr 70 000, og inntil kr 30 000 per samiskspråklige barnehageansatte i hel stilling. Dette begrenses oppad til to samiskspråklige ansatte per avdeling. Som figurene under er antall barn og antall barnehager som mottar tilskudd relativt stabilt. Johansen (2020, Samisk språktilbud i barnehagen, Samiske tall forteller) sier at stabiliteten skyldes en kullnedgang. Johansen viser til at antall barn som faktisk får tilbudet, avgjøres av hvor tilbudene er, og hvor mange samiske barnehagetilbud som eksisterer. Tallene er altså tilbudsbestemt og ikke etterspørselsbestemt.

Tilskuddet skal brukes til merutgifter knyttet til å gi et samisk barnehagetilbud. Eksempler på slike merutgifter kan være:

- Lønn til samisktalende ansatte
- Honorar til ressurspersoner
- Utgifter i forbindelse med organisering av aktiviteter som fremmer og utvikler samisk språk og kultur
- Utgifter til kompetanseheving (i samisk språk, samisk kulturforståelse, samisk kulturkompetanse og kunnskap i tradisjonelt samisk arbeid)
- Innkjøp av forbruksmateriell til gjennomføring av tiltak som styrker samisk språk og kultur

Figur 1: Tilskudd til samiske barnehager og avdelinger 2018-2020 (sum og antall) Kilde: Sametinget

Figur 2: Antall barn i samiske barnehager fordelt på Sør-, Lule- og Nordsamisk (2018-2020) Kilde: Sametinget

Tilskudd til språkopplæring og prosjekter og utviklingsarbeid

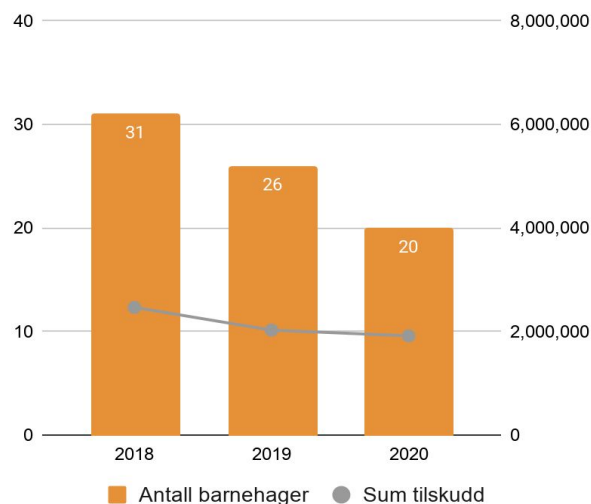
Tilskudd til samisk språkopplæring

Barnehager som gir tilbud om samisk språkopplæring kan søke om tilskudd fra Sametinget. Dette vil i praksis si norske barnehager uten samiske avdelinger, men også samiske avdelinger eller barnehager som har barn som ikke snakker barnehagens hovedspråk (f.eks. lulesamiske barn i en nordsamisk barnehage)

Samisk språkopplæring gis til enkeltbarn eller grupper av barn. Barnehagen kan gjøre dette ved å ha samiskspråklige ansatte, eller ved å innhente samiskspråklige ressurser som kan gi dette tilbudet

Tilskuddet skal brukes til utgifter i forbindelse med organisering av opplegg som fremmer og utvikler samisk språk og kultur.

Tilskuddet kan gå til lønn til samiskspråklige ansatte, honorar til ressurspersoner og/eller innkjøp av forbruksmateriell til bruk av gjennomføring av planlagte tiltak for styrking av samisk språk og kultur. Det kan gis inntil kr 65 000 i tilskudd per år per avdeling for samisk språkopplæring i barnehager. Som figuren over viser har det vært en stor nedgang (ca. 30 prosent) de tre siste årene i barnehager som søker på dette tilskuddet. Sametinget erfarer at noen barnehager ikke søker tilskudd fra Sametinget hvert år.

Figur 3: Tilskudd til samisk språkopplæring 2018-2020 (antall barnehager og sum tildelt) (Kilde: Sametinget)

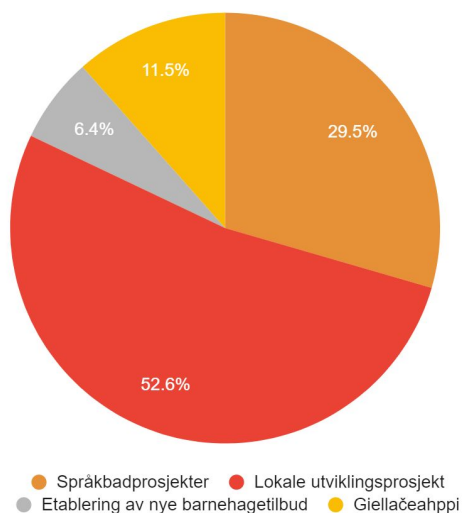
Tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager

Både barnehager som allerede gir et samiskspråklig tilbud, og barnehager som ønsker å gi et tilbud som fremmer samisk språk og kulturkompetanse kan søke om tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager.

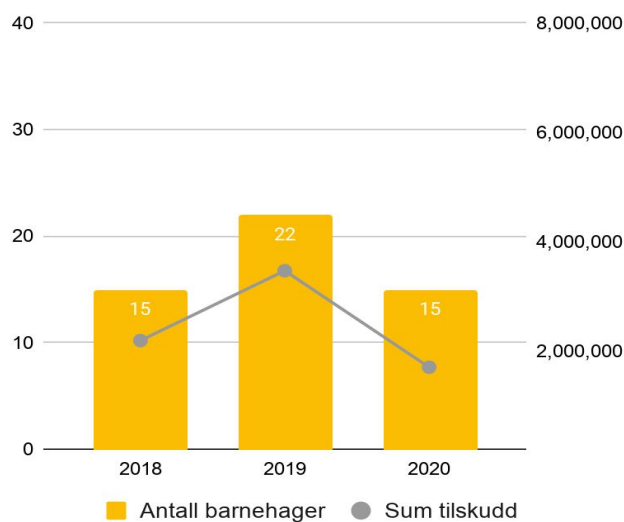
Prosjekttypene som prioriteres:

- Språkutviklingsprosjekter
- Lokale utviklingsprosjekter med vekt på samisk tradisjonelt arbeid
- Etablering av nye samiskspråklige barnehagetilbud
- Utvikling av pilotbarnehagene (barnehager som er med i utviklingsarbeidet i SáMOS-prosjektet)

Det gis inntil kr 300 000 til prosjekt og utviklingsarbeid (nedre grense er kr 40 000), og størrelse på tilskudd beregnes på grunnlag av begrunnet søknad og prosjektbeskrivelse. Hvor mange barnehager som får tilskudd til prosjekter og utvikling varierer veldig fra år til år, som figurene viser. Nesten halvparten av midlene har gått til lokale utviklingsprosjekt. Litt over en fjerdedel har gått til språkutviklingsprosjekter.

Figur 4: Type prosjekter som har mottatt tilskudd 2016-2020 (prosent av totale tilskudd) (Kilde: Sametinget)

Figur 5: Tilskudd til prosjekter og utvikling 2018-2020 (antall barnehager og sum tilskudd) (Kilde: Sametinget)

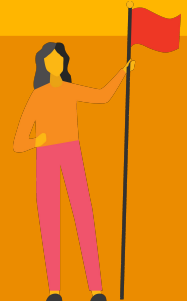
Særskilt språktilskudd til Vuonak Mánájároj, tidligere Árran Mánáijgarde

Den lulesamiske barnehagen på Hamarøy (Vuongak Mánájároj, tidligere Árran Mánáijgarde) får et fast direkte tilskudd fra Sametinget som skal gå til språkarbeid i barnehagen. Formålet med ordningen er at barnehagen gjennom en språkmedarbeider skal få styrket barnehagens språkutviklingsarbeid. Bakgrunnen for dette er sårbarheten til det lulesamiske språket som gjør at det er behov for særskilt språkstøtte til barnehagen. Tilskuddet var i 2020 på kr 701 000.

3

Nåsituasjonsanalysen

1. Å lykkes med språkutvikling avhenger av mange faktorer
2. Barnehagene har ulike forutsetninger
3. Ulike forutsetninger og stor frihet fører til ulik bruk
4. Tilskuddets form og størrelse imøtekommer ikke alle behov
5. Mangel på systematisk deling av erfaring og kunnskap
6. Ulike oppfatninger av ordningens regelverk og rapportering

Kapittel #0

Kort om nåsituasjonsanalysen

Nåsituasjonsanalysen har fokus på hvordan brukerne av tilskuddsordningene, de ansatte i barnehagene, opplever tilskuddsordningen. Vi har basert analysen på funn og sitater fra de ansatte i de 20 barnehagene vi har intervjuet. I tillegg har vi også bygd videre på tidligere evalueringer og studier på tilskuddsordningen og samisk i barnehager. Hovedfokus i analysen er intervjuene og hvordan brukerne opplever ordningen.

Nåsituasjonsanalysen har fokus på hvordan brukerne opplever og bruker tilskuddsordningen

Nåsituasjonsanalysen skal gi en oversikt over hvordan tilskuddsordningen fungerer i dag. Vi har hatt fokus på hvordan styrere og ansatte i barnehagene som mottar tilskudd opplever ordningen, hvordan den brukes og hvordan de jobber med samisk språk og kultur.

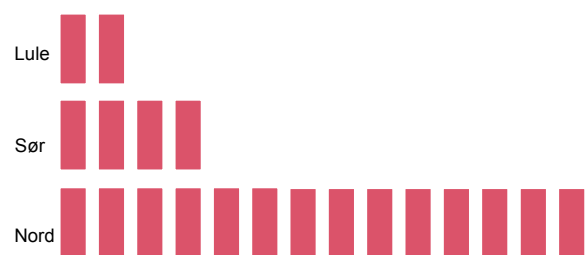
Vi har også sett på tidligere evalueringer, studier knyttet til samisk tilbud i barnehage, og hva som anbefales av Statped for å lykkes med språkutvikling og -endring (Statped, 2018). Vi har også sett på anbefalinger fra Nasjonalt senter for samisk i opplæringa (2021). Noe av nåsituasjonsanalysen bygger videre på disse arbeidene. Fokuset i denne analysen er imidlertid hvordan brukerne av tilskuddsordningen benytter ordningen i dag og hvordan de opplever at den fungerer.

Vi har intervjuet ansatte i 20 forskjellige barnehager. Informantene er ansatt i samiske barnehager, norske barnehager med samiske avdelinger, barnehager som mottar tilskudd til samisk språkopplæring og barnehager som har mottatt tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid. Dette vises i figur 6.

Vi har forsøkt å gjenspeile den geografiske og språklige fordelingen av tilskuddene i våre intervjuer. Det er en hovedvekt av barnehager i Troms og Finnmark som har et tilbud til nordsamiske barn, men vi har også snakket med barnehager i Nordland, Trøndelag og i Oslo. Som figur 7 viser, har vi også snakket med barnehager som primært gir et tilbud til lulesamiske og sørsamiske barn. Flere barnehager gir også tilbud til barn på flere samiske språk, da er det hovedspråket som er gjengitt i figur 7.

Figur 6: Fordeling av type tilskudd barnehagene vi har intervjuet har mottatt (noen har mottatt flere typer tilskudd)

Figur 7: Fordeling av samisk språktilbud i barnehagene vi har intervjuet

Kapittel #1

Å lykkes med språkutvikling avhenger av mange faktorer

I Hjertespråket (NOU 2016:18) står det at samiske barnehagetilbud skal gis etter sterke språkmodeller. Dette gjenspeiles også i våre intervjuer, der de fleste barnehager ga uttrykk for at aktiv bruk av samisk i lek og dagligtalen var det viktigste for barns språkutvikling. Selv om barnehagene har en viktig rolle, var mange enige om at det fortsatt er behov for en solid innsats på hjemmebane for å oppnå at flere barn ble samiskspråklige. Samtidig ble det påpekt at tilskuddsordningen er en forutsetning for at barnehagene skal kunne gi et samisk barnehagetilbud.

Enighet om at aktiv bruk av samisk i barnehagen styrker barnas språkutvikling

I utredningen Hjertespråket (NOU 2016:18) skilles det mellom to modeller i språkopplæring: sterke og svake språkmodeller. En sterk språkmodell er ifølge utvalget et "språkbad", der minoritetsspråket benyttes som opplæringspråk i alle fag. I barnehagepraksis vil dette bety at samisk er hverdagsspråket og at samisk snakkes i alle aktiviteter og situasjoner i barnehagen. En svak språkmodell vil være undervisning i minoritetsspråket noen timer i uka, mens resten foregår på majoritetsspråket. Utvalget i Hjertespråket oppfordrer til at samiske barnehagetilbud skal gis etter sterke språkmodeller, hvilket betyr at barnehagen konsekvent bruker samisk i alle sammenhenger.

Informantene i de ulike barnehagene ble spurt om hva de mener skal til for å lykkes med språkutvikling. Det var ikke mange av de vi intervjuet som brukte begrepet *sterke språkmodeller*, men informantene påpekte at aktiv bruk av samisk språk i barnehagen gjennom lek og opplevelser var det aller viktigste for å styrke barnas språkutvikling. Mange barnehager planla aktiviteter etter det samiske årshjulet med de åtte årstidene, slik at man aktiviserte barna i tråd med tradisjonell samisk kultur, og samtidig lærte språket gjennom disse opplevelsene. Her ble eksempler som reinslakting, rypesnarefangst og garnfiske under isen nevnt som populære aktiviteter under vinterårstiden. Slik lærte barna også om samisk kultur og tradisjonelle samiske ord knyttet til aktivitetene. Ellers ble naturen også mye brukt som hjelpemiddel knyttet til samisk språkopplæring, der barnehagene ofte gikk på tur og lærte om dyr og vekster.

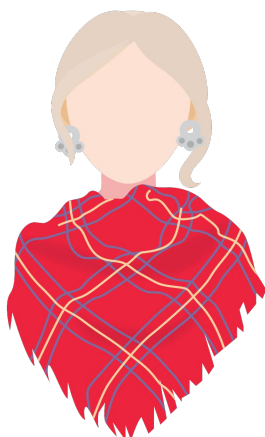
Samisk brukes i alle situasjoner, både i fellesrom og ute. Det er et viktig at det er et aktivt språk på huset. Vi jobber for at samisk språk skal være lekespråket.

Vi vektlegger ulike samiske verdier, der barn skal lære gjennom opplevelser, prøving, arbeid, deltakelse og observasjon. Med andre ord 'learning by doing-pedagogikk'. Temaer og aktiviteter er grunnlagt i de åtte samiske årstidene. Nå har vi vinterårstid, og da lærer vi blant annet om snø, is, sol, samisk nasjonaldag og rypesnarefangst gjennom våre planlagte aktiviteter.

For å få til aktiv språkbruk i barnehagen er det behov for flere ansatte som språkbærere

I intervjuene fremkommer det at for å få til aktiv bruk av samisk i barnehagen må barnehagene legge til rette for at samisk blir det valgte språket i alle sammenhenger. En forutsetning for dette er at barnehagene har nok samiskspråklige ansatte som fungerer som språkbærere og rollemodeller, og som fasiliterer at hverdagspråket og leken foregår på samisk. I likhet med mange andre barn snakker også de samiske barna ofte østlandsdialekt som lekespråk. For å forhindre mye norsktalende lek rapporterte flere av informantene at de fasiliterte leken på samisk gjennom bruk av leker knyttet til samiske tradisjonelle aktiviteter (reinsdyrsleker for eksempel) eller ved å 'plante' leken på samisk slik at det blir naturlig.

Det er viktig å kunne tilrettelegge for samisk lek (lek på samisk red. anm). Slik som i andre barnehager så prater de søring, men vi tilrettelegger miljøet og planter en lek slik at det blir naturlig å leke på samisk. F.eks. under brannvern så leker vi at vi er brannmenn på samisk, og da blir det naturlig at 'når man leker brannmann så gjør vi det på samisk'

Det viktigste er at vi har noen rundt barna som er språkbærere. Vi har hatt en eksplosjon nå når vi har to ansatte som snakker samisk med hverandre, slik at barna hører at språket er levende.

Intervjuene tyder på at det er ulik praksis i barnehagene på hvordan de fasiliterer bruk av samisk språk blant barna. For barnehager i områder utenfor samiske kjerneområder krever det mer arbeid, da barna ikke alltid har samisk som hjemmespråk og/eller ikke hører samisk utenfor hjem og barnehage. For disse barna er barnehagen en viktig arena for å høre og bruke samisk. Enkelte barnehager nevnte at de skjermet den samiske avdelingen fra de øvrige norske avdelingene for å sikre at barna *kun* hørte samisk gjennom dagen, og dermed ble stimulert til å snakke samisk selv.

De voksne snakker samisk med barna. Vi har barn med både samisk og norsk som hjemmespråk, men hvis et barn snakker på norsk så svarer de ansatte på samisk. Det er viktig at de voksne har et bevisst forhold til at de skal bruke samisk og gjør det

Vi skjermer den samiske avdelingen mer enn de andre. De er mer ute på tur og bruker naturen mer enn de andre. De har også andre utetider. De er ikke isolert, men skjermet. Det handler om språkopplæring og jobbing med kultur.

Barnehagen er en viktig språkarena, men foreldre har også et viktig ansvar med språkarbeid hjemme

Informantene anerkjente barnehagens ansvar for barnas utvikling av samisk språk og identitet, men påpekte også at det ikke er barnehagens *eneansvar*. Språkvalget er foreldrenes ansvar, og hele 12 av 20 informanter antydte at foreldrene spiller en viktig rolle når det gjelder bruk av samisk i det daglige. Foreldrene er sentrale i å utvikle barnas språk og et nært samarbeid mellom barnehagen og foreldre er en viktig forutsetning for samiske barns språkutvikling.

Når de er med på språkutviklingen er det lettere å lykkes med målsettingen om at flere samiske barn velger samisk som første- eller andrespråk på skolen. Ikke alle barna har foreldre som snakker samisk, og mange vokser opp i tospråklige hjem. Dette gjør at oppfølging av foreldre blir ekstra viktig i arbeidet med språkutviklingen. Kjent forskning tyder blant annet på at dersom foreldre bestemmer seg for å gi barna mulighet til å oppleve spedbarnstospråklighet, er det viktig at man som foreldre tar en kollektiv beslutning som man tror på, og oppfører seg så konsekvent som mulig (Øzerk, 1995).

Veilederen for barnehager med samiske barn (Sametinget, 2011) påpeker at et nært samarbeid mellom barnehagen og foreldre er en viktig forutsetning for samiske barns språkutvikling. I tråd med dette nevnte flere av informantene at de ofte samarbeidet med foreldre slik at foreldrene kunne bidra til språkutviklingen hjemme. Noen beskrev for eksempel at de lånte ut materiell som barn og foreldre kunne ta med hjem. Barnehagene opplevde at dette fungerte bra, men mangel på kapasitet og ressurser gjorde det utfordrende å bistå foreldrene med ressurser, tips og oppfølging.

I intervjuene ble det etterspurt flere arenaer for barn og foreldre, slik at ikke barnehagen er det eneste stedet der samiske barn møtes. Blant annet ble foreldrenettverk og førskoleklubber annonsert som potensielle arenaer der man kan dele erfaringer og øke sitt samiske nettverk.

12 av 20

barnehager mener at foreldre har et ansvar når det gjelder barnas språkutvikling

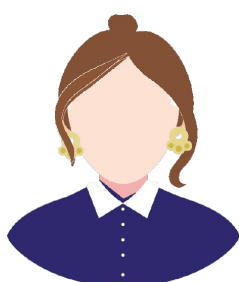
En annen viktig ting er å jobbe inn mot foreldrene, som vi kanskje ikke gjør nok. Språket har vært borte, så foreldrene har ulik bakgrunn. Vi har ikke kapasitet til det, men håper å kunne gjøre noe i fremtiden for å få foreldre til å ta språket tilbake.

Det handler også om å snakke samisk hjemme. Det finnes ikke noe fellesskap og foreldrenettverk, og det er ett av de viktigste tingene jeg jobber med nå. Barna lærer kun samisk hos oss.

Mange av foreldrene snakker ikke språket selv, skulle ønske det var et grunnkurs i samisk for foreldre. For noen år siden var vi på hospitering i Skottland, og der måtte foreldre lære seg gælisk samtidig som barna. Det må være flere plasser enn i barnehagen at man hører og bruker språket.

Tilskuddsordningen oppgis som en forutsetning for å kunne gi et samisk tilbud i barnehagene

Intervjuene tyder på at tilskuddet fra Sametinget er svært viktig for å kunne gi et samisk barnehagetilbud. Jevnt over rapporterte nesten alle barnehagene om at tilskudd fra Sametinget var en forutsetning for å kunne gi barna et tilbud på samisk i form av samiske barnehager/avdelinger eller et samisk språktilbud. Mange sa at de var avhengige av Sametingets tilskuddsordninger for å få driften av samisk språk- og kulturutvikling til å gå rundt.

Vi er veldig avhengig av det (tilskuddet fra Sametinget). Uten det så kan vi ikke oppsøke språkarenaer som samisk språksenter, samiske tilbud og andre samisktalende miljøer. Her har vi ikke hverdagssamisk så da må vi oppsøke miljøer som har dagligtalen på samisk.

98% av aktivitetene våre går av tilskuddet, det ordinære budsjettet rekker ikke til noe.

Jeg tror ikke vi hadde klart oss uten tilskuddet. Det hadde blitt en tilnærmet norsk barnehage. Hadde ikke hatt sjans til å ha det gode samiske innholdet uten det.

Vi har søkt om prosjektmidler til flere prosjekter. Jeg må bare si at hadde ikke disse midlene vært her, så hadde vi ikke klart å gjennomføre ting slik som vi gjør det nå.

Har tre ansatte i grunnbemanningen på hver avdeling + ressurspersoner som jobber i prosjektstillinger, som er prosjektert fra Sametinget. Det er helt nødvendig for oss. Vi hadde ikke klart oss uten dem.

Kapittel #2

Barnehagene har ulike forutsetninger

De ulike barnehagene har svært ulike forutsetninger for å styrke samisk språk og kultur. Hvor utbredt bruk av samisk er i samfunnet rundt barnehagene og hjemme hos barna, og hvor utbredt bruk av samisk er i barnehagene (andel samiskspråklig personell som snakker samisk i barnehagen) påvirker barnehagenes måloppnåelse på at samiske barn skal bli samiskspråklige.

Tilskuddet går til barnehager i samisk dominerte områder, områder som er preget av fornorskning og i områder hvor det samiske er en klar minoritet, gjerne i større byer. I hvilken grad samisk blir brukt i barnehagene som helhet varierer også, fra samiske barnehager hvor alle de ansatte snakker samisk, til norske barnehager som mottar språktilskudd og kanskje får tilgang til en samisk språkressurs et par dager eller timer i uken. I tillegg er det en utfordring over hele landet å få tak i kvalifiserte samiskspråklige ansatte. I noen områder ble det beskrevet som tilnærmet umulig.

De ulike barnehagene har svært ulike forutsetninger for å styrke samisk språk og kultur

Intervjuene og tidligere evalueringer viser at mottakerne av tilskuddsordningen har svært ulike utgangspunkt og forutsetninger for å styrke samisk språk og kultur. Solstad og Nylund (2015) påpekte i sin evaluering av tilskuddsordningen at ulike forutsetninger påvirket hvordan barnehagene kunne gi et samisk språktilbud til de samiske barna. De kategoriserte barnehagene ut fra ytre forutsetninger som hvor sterkt samisk var i lokalmiljøet og hvor mye det ble brukt hjemme hos barna, og interne forutsetninger som de ansattes kompetanse.

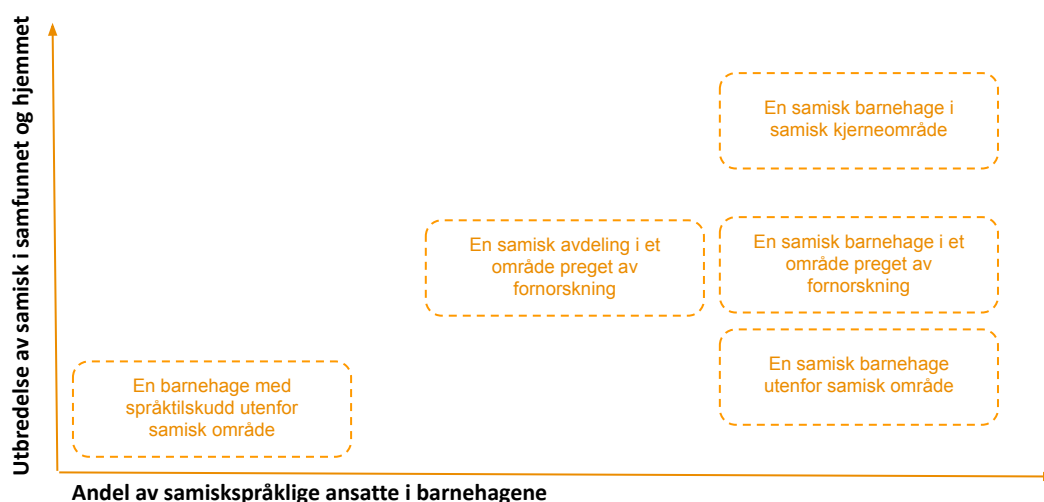
Dette gjenspeiles også det vi fant i våre intervjuer. I hovedsak er det to parametre som skiller utgangspunktet til barnehagene:

- Hvor utbredt bruk av samisk er i samfunnet rundt barnehagene og hjemme hos barna.
- Hvor utbredt bruk av samisk er i barnehagene (andel samiskspråklig personell).

Det er stor variasjon i hvor utbredt bruk av samisk er i samfunnet rundt barnehagene og i familiene til barna. I hovedsak er det tre hovedkategorier: (1) Barnehager i de samiske kjerneområdene (hvor samisk dominerer), (2) barnehager i områder preget av fornorskning og (3) barnehager hvor samisk er en klar minoritet (gjerne større norske byer).

I tillegg til ovenfor nevnte punkter er det variasjon i hvor utbredt bruk av samisk er i barnehagene, med tanke på hvor mange samisktalende barn som går i barnehagen og hvor stor andel av personalet som snakker samisk. Dette henger tett sammen med hva slags type tilskudd barnehagene får, om det er samiske barnehager, samiske avdelinger i norske barnehager eller språktilskudd til barn i norske barnehager.

Figuren under viser en grafisk fremstilling av hvordan de to ulike parametrene kan slå ut for ulike barnehager. Barnehagene høyst oppe til høyre har for eksempel helt andre forutsetninger for å lykkes med at barna lærer seg samisk enn barnehagene nederst til venstre.

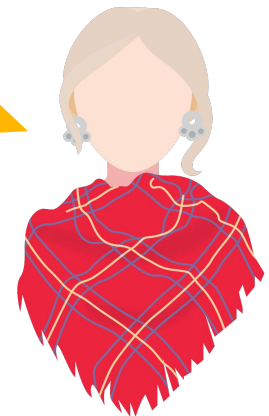

Figur 8: Barnehagenes ulike forutsetninger for å styrke samisk kultur og språk

Samfunnet rundt barnehagene påvirker hvordan barnehagene jobbet med språk og kultur

Barnehager i de samiske kjerneområdene, spesielt i indre Finnmark, er lokalisert i samfunn som i stor grad er samiske. I disse områdene snakkes det samisk rundt barna, også utenfor barnehagen, og det å finne samiskspråklige ansatte er mindre utfordrende enn for barnehager utenfor de samiske kjerneområdene. I disse områdene kan det å stimulere barna til å lære samisk språk ha likhetstrekk med det å jobbe med norsk språk i en norsk barnehage. I de samiske kjerneområdene er det også mindre utfordringer knyttet til å stimulere barna til å bruke samisk språk enn i områder preget av fornorskning, eller hvor det samiske språket er en minoritet.

Vår problemstilling har aldri vært at barn ikke snakker samisk, her snakker alle samisk, det går sjelden på norsk. Selv om det hender av og til. Det samiske går av seg selv på autopilot. Men vi prøver hele tiden å være bevisst på å snakke riktig, ordforrådet er jo ganske bredt, kan jo hende at vi også sliter med valg av ord, det er mer ord som ikke er dagligdags, f.eks. når vi jobber med tradisjonell kunnskap.

I områder som er sterkt preget av fornorskning er samisk i mye mindre grad brukt i samfunnet rundt barnehagene og barna. Det er ikke uvanlig at foreldrene kan lite eller ingen samisk, snakker en blanding av samisk og norsk, eller bare norsk til barna. Ut fra intervjuene er det store forskjeller i hvor langt fornorskningen har gått i ulike områder, og i hvor stor grad det er bevissthet og ønske om å ta tilbake den samiske kulturarven. Hvor aktiv kommunene og andre ildsjeler er varierer også, noe som kan ha stor påvirkning på arbeidet til barnehagene. Dette påvirker for eksempel hvor lett det er å stimulere barna til å snakke samisk.

En av informantene påpekte at arbeidet med språk også blir annerledes i områdene preget av fornorskning ettersom det ofte er snakk om en *språkendring* og ikke en *språkbevaring*. Dette gjelder særlig for de sørsamiske og lulesamiske områdene hvor fornorskningen har gjort at språket er svært truet, og barna ofte hører lite samisk utenfor barnehagen.

Samfunnet her kan ikke sammenlignes med Kautokeino, hvor samisk dominerer. Vi har et bredt spekter av samiske barn, noen snakker det hjemme, noen som ikke har samisk i det hele tatt hjemme, og noen som har en blanding. Må dermed jobbe på en helt annen måte, ettersom vi har både språkbevaring og språkendring.

Barnehager i store norske byer hvor samisk er en minoritet har ulik tilgang til samiske miljø og ressurser

Vi snakket også med ansatte i barnehager med samiske barnehagetilbud til barn i områder som i hovedsak er norske, og hvor det samiske er en klar minoritet. Dette er ofte i større byer som Tromsø, Bodø, Trondheim og Oslo. I disse områdene er den samiske kulturen og det samiske språket relativt lite synlig og majoritetsbefolkningen har, på grunn av fornorskningen, ikke alltid god kunnskap om samisk kultur, språk, historie, og samers rettigheter. I de større byene har det gjerne dannet seg samiske nettverk og miljøer, hvor mange har flyttet fra samiske kjerneområder. Samtidig kan barnehagene ha barn med ulike samiske språk fra ulike deler av landet, noe som gjør behovet for faglige ressurser og materiale mer utfordrende.

I fjor høst fikk vi inn et skoltesamisk barn i barnegruppen vår. Det er ingen av oss som kan skoltesamisk, og det har vært utfordrende å få tak i ressurser som kan bidra med språkinnopplæring på skoltesamisk. Alle barna som går i samisk barnehage har krav på å få et tilbud om språkinnlæring på sitt eget språk. Vi har vært så heldige å få tak i lulesamiske ressurser og sørsamiske ressurser som bidrar inn, slik at alle barn får tilbud. Barna lærer seg ord og begreper, sanger, joiker, får høre eventyr på sitt eget språk. Det er av stor betydning for barnets psykiske helse at det blir møtt og forstått på sitt eget språk i barnehagehverdagen. Det styrker barnet som menneske og kulturbærer.

Intervjuene tyder på at barnehagenes tilgang til samiske ressurspersoner og samisk kompetanse i de større byene varierer. Fra intervjuene fikk vi inntrykk av at de etablerte samiske barnehagene har bedre tilgang til samiske miljø og samiske ressurser enn norske barnehager som mottar tilskudd til språkopplæring, og som ikke har noen faste samiske ansatte. Tilgang til det samiske miljøet gjør det lettere å finne samisktalende ansatte og ressurser.

Vi har ikke fått noe faglig støtte. Vi har ringt rundt for å prøve å få tak i en språkressurs, men har fått høre at vi må klare det sjøl. Pga. covid så har det ikke vært ressurser i det hele tatt. Føler ikke at det samiske miljøet i byen har gjort det noe lettere. Det er veldig synd, at de ikke er mer støttende til å få dette oppe å gå. Man etterlyser det så veldig, og vi trenger den hjelpa vi kan få.

I tillegg til språkressursene har barnehagen etablert samarbeid med samiske ressurspersoner som har ulik kompetanse. F.eks samarbeid med en samisk barnepsykolog som løfter kulturkompetansen ift. foreldre og ansatte, samt bistand fra samisk språkprofessor og andre ressurspersoner som komplementerer innholdet i åtte-årstidshjulet som er vår pedagogiske plattform. Dette er personer med kompetanse på låvvuens funksjoner, sjamanisme, samisk kunst, teater duodji - det er verdifull tilførsel av tradisjonskunnskap til vårt pedagogiske innhold

”

Stor variasjon i andel ansatte som snakker samisk i barnehagene

For å kunne ta i bruk sterke språkmodeller må barnehagene ha nok voksne som kan det aktuelle språket. For å få barna til å snakke samisk må barna omgis av voksne som snakker samisk, legger til rette for samisk lek og stimulerer til bruk av samisk. Det ble derfor påpekt som svært kritisk at det er nok samiskspråklige voksne rundt barna. Barn som går i samiskspråklige avdelinger eller barnehager har et annet utgangspunkt enn et barn i en norsk barnehage som mottar språktilskudd og hvor hovedspråket i barnehagen er norsk.

Et gjennomgående tema i intervjuene var utfordringer med å få rekruttert samiskspråklige ansatte. Denne utfordringen opplevdes naturligvis størst utenfor de samiske kjerneområdene, men mangelen på samiskspråklig pedagogisk personale var en utfordring som gikk igjen i intervjuene. Det ble særlig nevnt at det er krevende å få tak i samiske pedagoger. Dette reflekteres også i evalueringen gjort i 2015 (Solstad og Nylund), som påpekte at selv i Indre Finnmark kan rekruttering av samiskspråklige ansatte i barnehagene være vanskelig.

Det er veldig vanskelig å få tak i nok fagfolk, vikarer er vanskelig å få tak i. Vi får jo ansatt assistenter, men pedagoger er den største utfordringen.

Vi trenger så mange ansatte at vi kan sitte på gulvet sammen med de og fasilitere samisk lek. Det er store utfordringer i forhold til språket. Masse blir lagt på oss som barnehage, fordi vi ikke har gratishjelpa i samfunnet rundt slik som Finnmark.

Vi har et veldig stabilt personale. Men når vi har søkt etter samiske pedagoger, har vi ikke klart det. Derfor har vi en pedagogisk leder og to assistenter. Vi skulle gjerne hatt en pedagog til. Det er vanskelig i hele byen. Har prøvd å få studenter i praksis fra Finnmark, på den samiske avdelingen skal det ikke være norske studenter. Det skjer at vi har studenter innimellom. Den siste som var her fikk tilbud om jobb i den andre kommunale barnehagen som student. Det har ikke vi mulighet til som privat barnehage. Det er fryktelig vanskelig, og det er få søkere. Vi må holde på de vi har og lære de opp.

Andelen samiskspråklige ansatte, deres fagbakgrunn og evne til å jobbe med barn, påvirker hvordan barnehagene jobber med samisk språk og kultur. De samiske barnehagene hvor alle de ansatte snakker samisk, og kanskje også har samisk som førstespråk, har en helt annen mulighet til å stimulere barna til å snakke samisk. Noen av de samiske barnehagene har også egne ekstra språkressurser som kun brukes til å stimulere barnas språk. I tråd med anbefalinger i Veilederen for barnehager med samiske barn (Sametinget, 2011), fortalte flere av barnehagene at de brukte muligheter i lokalmiljøet, og rekrutterte eldre mennesker til barnehagen som hadde en unik kompetanse som var viktig å overføre til neste generasjon.

Også har vi áhkku (bestemødrene) i barnehagen vår. Nordsamisk áhkku og sørsamisk aahka. Vi har fått egne prosjektmidler fra Sametinget til å finansiere stillingene.

Áhkku har sin egen rolle og hun har det varme fanget. Hun er ikke med i grunnbemanningen, men går på topp. Hun kan lese bøker, fortelle eventyr på samisk, og har også oversatt noen eventyr fra samisk til norsk. Vi bruker hennes verdifulle pedagogiske kompetanse til oversettelsesarbeid. Hun er også med barna på turer, og nærer barna med samiske ord gjennom hele dagen.

Til sammenligning kan det være svært krevende for norske barnehager utenfor de samiske kjerneområdene å finne en ressurs som snakker samisk. To av barnehagene vi snakket med hadde gått sammen for å få tak i en samisktalende ressurs til sine samiskspråklige barn. De var svært frustrerte over hvor mye tid og krefter de hadde brukt på å få tak i en samisk språkressurs. Denne vanskeligheten kan gjøre at mange barnehager vil unngå å søke om et slikt tilskudd til språkopplæring, selv om barna har rett på dette. I byer hvor det er vanskelig å få plass i samiske barnehager vil mange samiske barn dermed stå uten et språktilbud.

Gi oss ressursene, ikke pengene. Slik at det kan gå mer av seg selv. Vi har brukt nesten 2 år for å få dette opp å gå (å få tak i en samisk språkressurs). Har vært ekstremt mye merarbeid. Jeg kvier meg til å sette igang prosessen videre, for det har vært så mye arbeid med å få tak i ressurser. Vet ikke om vi får det til neste år.

Kapittel #3

Ulike forutsetninger og stor frihet i ordningen fører til ulik bruk av tilskuddsordningen

Barnehagene har svært ulike forutsetninger til å støtte opp om det samiske språket. Arbeid med å styrke samisk språk og kultur har et ulikt utgangspunkt i Oslo, Nordreisa, Hamarøy og Kautokeino. Som følge av dette har barnehagene ulikt fokus og bruker midlene ulikt.

Men det var også ulik tolkning av hva som er “riktig” bruk av midlene. Noen bruker tilskuddet for å heve den samiske kompetansen til *alle* barna i barnehagen, i stedet for å spisse arbeidet mot å heve samisk språkkunnskap hos de samiske barna. Ut fra intervjuene er barnehagene jevnt over lite bevisste på hvorvidt barna bruker samisk på skolen når de er ferdige i barnehagene, noe som reflekterer at dette målet med ordningen ikke er kommunisert tydelig nok.

Barnehager i samiske kjerneområder har fokus på å styrke samisk språk gjennom arbeid med samisk tradisjonell kunnskap

De fleste barnehageansatte vi snakket med påpekte viktigheten av å bruke språket aktivt i lek og aktiviteter for at barna skal bli samiskspråklige. Informantene nevnte at språket og kulturen henger tett sammen, og at språklæring blant annet skjer gjennom aktiviteter, gjerne knyttet til det samiske årshjulet, og ved å ha språkbærere som snakker språket. Hvordan dette skjer i praksis varierte mellom de ulike barnehagene. Dette skyldes trolig både ulike behov og ulik tilgang til ressurser og aktiviteter.

Barnehager i områder hvor samisk dominerer bruker mye av tilskuddene til å kunne gjennomføre tradisjonelle samiske aktiviteter. Tilskuddene gjør at de kan styrke og utvikle den samiske kulturen, og gjennom dette også styrke språket. Informantene fortalte at et rikere samisk språk kommer som en bonus når de gjør tradisjonelle samiske aktiviteter. Ofte er eldre tradisjonsbærere med, og barna lærer de samiske ordene knyttet til aktivitetene. Barnehagene som bruker tilskuddsordningen på denne måten har tilgang og nærhet til samiske språkressurser som kan inkludere barna i tradisjonelle samiske aktiviteter, og har språkkunnskap knyttet til dette.

Også barnehager utenfor samiske kjerneområder bruker tilskuddene til samiske aktiviteter, men vårt inntrykk fra intervjuene er at de ikke har mulighet til å bruke like stor andel av tilskuddene til denne type aktiviteter fordi de også må bruke tilskuddet til å rekruttere språkressurser. Mange har heller ikke like lett tilgang til denne typer aktiviteter, språkressurser og samiske tradisjonsbærere.

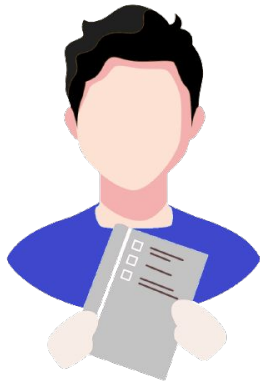

Det meste går på å styrke den samiske kulturen. Det språklige har vi egentlig på plass, de fleste som jobber her er enspråklig samisk (men behersker norsk). Det samiske er sterkt akkurat nå. Akkurat nå trenger vi ikke å bruke mye penger på det språklige, men når vi kjøper disse tjenestene (tradisjonelle samiske aktiviteter) så får vi en 'gratis' språkpakke (da de også behersker det samiske). Det kulturelle og det språklige kan ikke skilles så mye.

Tilskuddet brukes til alt som har med samisk aktiviteter å gjøre. For eksempel innkjøp av materiale til samisk bruk, Det er mye, det er ikke bare til selve turen. Må også ha mat på turen og betale for tjenestene

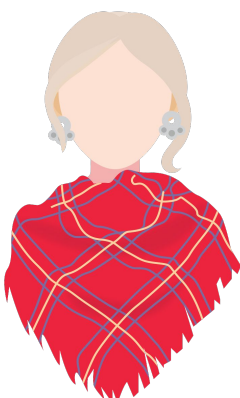
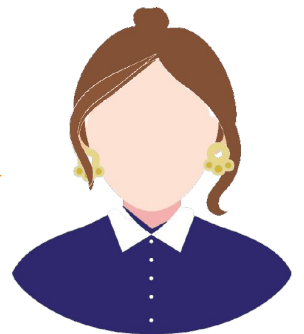
Utenfor de samiske kjerneområdene går tilskuddet til å sikre språkkompetanse

Som nevnt tidligere, er tilgang på nok voksne rundt barna en forutsetning for å sikre at samisk språk tas i bruk i lek og aktiviteter i barnehagene. I områder hvor det er krevende å få tak i nok samisktalende ressurser og ansatte blir mye av tilskuddet brukt til å beholde samiskspråklige ansatte eller til ekstra språkressurser i barnehagen. Tilskuddet blir for eksempel brukt til å heve lønnen til de samisktalende ansatte, kursing av ansatte og til å kunne ha samisktalende språkressurser som ekstra ressurser i barnehagene.

Det som er bra med tilskuddet er at vi får folk inn. Vi har feks en sosionom og sykepleier som har andre utdannelser her. For å få de inn så velger vi å sette lønna lik sykepleierlønn (og det kan vi pga. tilskuddet) for å beholde folk som har samisk kunnskap og kulturforståelse, men ikke har relevant utdanning.

Vi har brukt hele tilskuddet til språkassistenten. Vi har ikke vurdert noe annet. Vi har vært i barnehager hvor de bruker tilskuddet på mye fint utstyr, men det kan ikke vi. Sametinget må ta inn over seg forskjell i behov.

Vi får også midler til språkstimuleringsreiser innad, hvor vi har gitt et språktilbud til ansatte i barnehagen. Alle de ansatte snakker samisk, men noen av oss - pga fornorskningen - har ikke hatt samisk som hjemmespråk, så de har måttet anstrenge seg litt ekstra for å tilegne seg språket i voksen alder. Så de har fått språkstimulering. Vi har fått inn eksterne samiske lærere som har hjulpet avdelingspersonalet til å optimalisere språket sitt.

Tilskuddet blir også brukt til å heve kunnskapen og kompetansen om det samiske til ikke-samiske barn

Ulike forutsetninger gjør at midlene blir brukt ulikt i de ulike barnehagene. Intervjuene tyder også på at noen barnehager bruker tilskuddet til å heve kunnskapen og kompetansen om det samiske i *hele* barnehagen, også til de barna som ikke er samiske. Dette gjelder da særlig norske barnehager som mottar tilskudd til språkopplæring. Tilskuddet går for eksempel til å lage et pedagogisk opplegg som lærer alle barna noen samiske ord og glosser, og gir barna en større forståelse for samisk kultur gjennom lek og aktiviteter. I tillegg får de samiske barna også ofte anledning til å snakke med en samisktalende voksen i barnehagen.

Den nye rammeplanen for barnehagene stiller krav til samisk innhold i barnehagene. Selv om vi ikke spurte informantene om dette direkte, kan det tenkes at bruken av prosjektmidlene for å øke kunnskap om samisk språk og kultur for *alle* barna i barnehagene henger sammen med disse nye kravene i rammeplanen. Andre faktorer kan selvsagt også ligge til grunn for en slik bruk av midlene. Kanskje er det en større bevissthet og kunnskap generelt i majoritetssamfunnet om det samiske språket og kulturen, som fører til at barnehagene ønsker at alle barna skal få et slikt tilbud. Vårt inntrykk er at barnehagene som bruker midlene på denne måten som regel har ganske lave ambisjoner om hvor mye samisk de samiske barna skal lære ved hjelp av tilskuddsordningen, og har ikke noe aktivt forhold til hvorvidt barna skal ha samisk på skolen.

Innholdet er rettet både mot språk og kultur, og har det hele året. Vi har opplegg som følger hele året, dramatisering, leser bøker, lærer seg å telle, enkelte ord. Hver torsdag er det samisk opplegg i barnehagen (..) Tror både barn og foreldre setter pris på innblikk i samisk språk og kultur, det gjelder norske også. Mange velger denne barnehagen fordi vi er flerkulturell, og ønsker at barna skal lære det. Pedagogen gjør det samiske til et spennende opplegg.

Vi ønsket å bygge et samisk uteområde. Skulle lære noen nye samiske ord. Da er det fokus på alle barna, for at de skal blir kjent med samisk språk og kultur. Vi frikjøpte en pedagog noen dager for å lage lotto på samisk. Hun har laget opplegg til alle avd som kan brukes, bilde av rein og hva den heter (med uttale), det har vært brukt masse. Så har vi kjørt rein, fått omvisning og sett hvordan samene jobber.

Barnehagene er avhengige av kompetansen til de ansatte for å gi et godt samiskspråklig tilbud

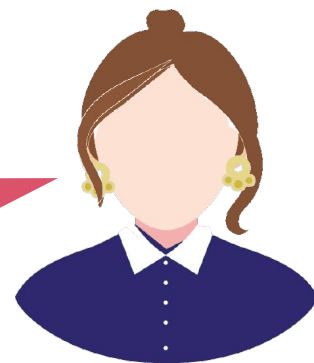
Det er store kontraster på hvordan fleksibiliteten og friheten i ordningen oppleves blant informantene. Vi snakket både med barnehager som opplevde å lykkes med språkarbeidet og som var fornøyde med fleksibiliteten i ordningen, og med barnehager som fortalte at den samme fleksibiliteten var en belastning da de ikke hadde gjort dette før.

For barnehager som både har lite erfaring med språkarbeid og lite kunnskap om samisk språk og kultur kan det være vanskelig å forstå hvordan tilskuddet skal brukes. Flere av informantene rapporterte om god veiledning fra Sametinget, mens noen opplevde at det var vanskelig å vite hvor i Sametinget de skulle henvende seg. Lite forhåndskunnskap om hvordan Sametinget fungerer gjør det vanskelig å finne fram. Intervjuene tyder på at disse barnehagene finner lite oppklarende informasjon tilgjengelig på Sametingets sider. Bruken av midlene tyder også på at det er ulik forståelse av hvordan språktilskuddsmidlene skal brukes.

Vi har lagt en plan når vi søkte på midlene, men planen må lages sammen med vedkommende... Vi kan ingenting om dette... Tungvint og vanskelig å søke når man aldri har gjort det før. Skulle skrive en del om hva man skal bruke pengene til, og når man ikke aner hva dette egentlig innebærer så var det ikke enkelt. Vi har kontaktet Sametinget. *Var det oppklarende?* Både ja og nei. Når vi fikk en person til å forholde oss til ble det litt enklere. Noen av foreldrene som hadde en link inn til sametinget har hjulpet oss å finne riktig person på Sametinget å snakke med.

Måten vi jobber på har vi utviklet selv. Startet et prosjekt for 4 år siden, hvor vi ønsket å se på hvordan man kan etablere sterke språkmodeller i løpet av flere sekvenser i løpet av barnehagedagen i norsk barnehage. Det klarte vi veldig bra, vi leverte førstespråk-barn som ikke har samisk hjemme. Vi filmer den språklige utviklingen, også har vi handlingsplaner.

Kapittel #4

Tilskuddets form og størrelse imøtekommer ikke alle behov

Satsene til tilskuddene har stått stille i flere år, i motsetning til lønninger og utgifter til ansatte som øker jevnt. Mange tilskuddsmottakere benytter midlene til samiske ressurspersoner i barnehagen og kjøp av samiske tjenester og samiske aktiviteter utenfor barnehagen. I praksis betyr dette at barnehagene gradvis har fått mindre for tilskuddene, ettersom satsene står stille mens alt annet blir dyrere. I tillegg har flere barnehager utfordringer med å rekruttere samiske ressurser, da de ikke kan tilby faste stillinger når tilskuddet er prosjektbasert og tildeles fra år til år. Videre ble det bemerket at det er store ulikheter i tilskuddenes størrelse, der både barnehager i samme tilskuddskategori og barnehager på tvers av kategoriene opplever å motta ulike tilskuddssummer. Enkelte mente at denne fordelingen er uforholdsmessig i forhold til behov.

Tilskuddets størrelse har stått stille, mens barnehagenes utgifter har økt

Flere barnehager antydde at tilskuddets størrelse er for lite i forhold til barnehagenes behov, når det gjelder å oppfylle målsettingen om flere samiskspråklige barn. Når lønnssetninger og andre utgifter øker, sier de selv at et stillestående tilskudd vil bli gradvis mindre verdifullt. I intervjuene fremkommer det at informantene er redde for at de må nedbemanne personalet (færre ekstra samiskspråklige ressurser) på grunn av for lite midler, selv om behovet for ekstra samiskspråklig personell fortsatt er tilstede. Andre nevnte at de ikke hadde midler til hverken kompetanseheving, læremateriell eller aktiviteter, ettersom de kun hadde råd til å lønne barnehagens språkarbeider med midlene.

For det første så har tilskuddsordningen stått stille i mange år. Satsene har ikke økt. Etter hvert som det er lønnsstigning så vil tilskuddet ha mindre og mindre effekt.

Før kunne vi reise på kurs i lag, og det var et helt annet utbytte. Men nå kan ingen reise. Tilskuddet har blitt mindre, så vi har ikke råd til det.

Vi har fire i grunnbemanning og to språkarbeidere som går på toppen. Det er noe vi ser et stort behov for, men har for lite midler så vi får ikke dekket hele stillingen. Sånn som det er nå må vi nedbemanne den ene personen, og det er helt krise.

En annen utfordring i barnehagene er behovet for eksterne samiske tjenester, som stadig blir dyrere. Disse tjenestene gjør at flere barnehager kunne tilby det samiske barnehage innholdet (samiske klestradisjoner, matskikker, duodji, kunst, joik og samisk musikk). Når tjenestene blir dyrere, samtidig som at tilskuddet står stille, fører det til at barnehagene ikke kan gi et like godt innhold i det samiske tilbudet som tidligere.

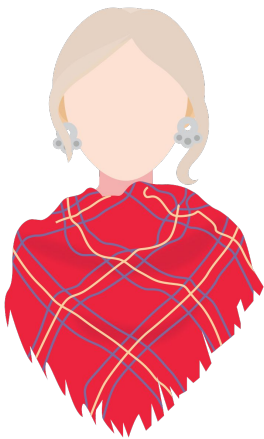
Der ser vi en kjempeutfordring nå, er midlene som er likt hvert år mens vi ser at ting blir stadig dyrere. Vi må prioritere mye mer hva vi skal bruke penger på nå.

Prisen på samiske tilbud har økt noe grasalt, før kunne vi oppsøke reindrift og være med på slakting osv., men nå koster det masse penger. Samiske opplevelser og miljøer er blitt mer profesjonaliserte og priser seg høyere, og vi har ikke de pengene.

Beregningen av tilskuddets størrelse oppleves som urettferdig

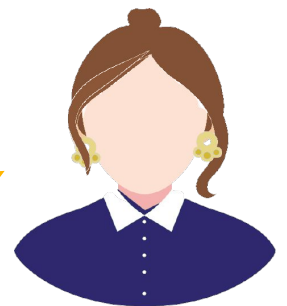
I intervjuene stilte informantene spørsmål ved fordelingsnøkklene. Én barnehage kunne for eksempel oppleve å få dobbelt så stort tilskudd som en annen, til tross for at barnehagene har henholdsvis lik størrelse og like mange barn. Antall barn som fordelingsnøkkel fremfor antall avdelinger ble blant annet fremmet som forslag av flere barnehager.

Jeg har hatt 20 plasser for samiske barn, men en barnehage med 14 plasser får det samme beløpet. Synes det er urettferdig. Rene samiske barnehager bør også få mer tilskudd, fordi det krever mer å få samiske ressurser. Antall barn bør være en faktor. Jo flere barn, desto flere ansatte må man ha.

Også informanter som jobber i barnehager som får tilskudd til samisk språkopplæring stilte spørsmål ved hvordan tilskuddet blir fordelt. Disse barnehagene får i dag tilskudd per avdeling med samiske barn og ikke per antall barn. En barnehage viste til et eksempel der dette ble problematisk:

Hos meg går de to samiske barna våre på samme avdeling og vi får 65.000, mens i nabobarnehagen går de på to ulike avdelinger og får dobbelt så mye. Det er veldig begrensa hvor mye opplæring man kan gi på bare 65.000, så forventningen er kanskje høyere enn hva man klarer å gi på de midlene man får. De kunne tenkt antall hoder fremfor avdelingsplassering.

Ved at tilskuddsordningen gir tilskudd per avdeling, kan dette gi skjeve incentiver som ikke nødvendigvis styrker barnas språkutvikling. En slik ordning kan i verste tilfelle føre til at enkelte barnehager prioriterer det økonomiske incentivet fremfor barnas beste.

Rekruttering er ekstra krevende når midlene er prosjektbaserte

I flere av intervjuene kommer det frem at barnehager med samiskspråklige tilbud har utfordringer med rekruttering av samiskspråklige ansatte og pedagoger. Flere beskrev at det er utfordrende nok å *finne* samiskspråklige kandidater til stillingene, men at det i dette tilfellet også er vanskelig å tiltrekke seg samiskspråklige kandidater da tilskuddet er prosjektbasert. Noen av informantene nevnte at de bare kan tilby tidsbegrensede oppdrag på grunn av prosjektbaserte midler, og ikke fast ansettelse slik de ønsker. Barnehagene må søke om midler hvert år og kan ikke tilsette noen fast uten en sikkerhet om at de vil motta tilskuddet årlig.

Det at det er prosjektmidler gjør at vi får ei halv stilling i prosjekt, men vi kan ikke tilby fast stilling. Det burde vært en ordning som ikke var prosjektbasert når det gjelder bruk av språkressurser i barnehagen. Tilskuddet kan virkelig tilføre viktige språkressurser som vi trenger, men vi klarer ikke å lokke folk til midlertidige stillinger med prosjektmidler.

Når man søker så må det stå navnet på ressursen som kommer inn, og det er vanskelig når man ikke har fått midler ennå. Vi må vite at vi har midler først før vi kan utlyse en stilling og deretter ansette en språkressurs i barnehagen.

I intervjuene foreslo flere informanter en litt fastere tilskuddsordning, der de ikke trenger å søke om nye midler hvert år - spesielt dersom det ikke har vært noen endringer i barnehagen som påvirker det samiskspråklige tilbudet fra år til år. En fast ordning kan bidra til fast ansettelse av samiskspråklige ressurser. Forutenom generelle fordeler ved faste ansettelser vil en slik ordning også frigjøre tid og ressurser som man i dag bruker på søknadsskriving til Sametinget, til å fokusere mer på språkarbeidet.

Det beste hadde vært en fast ordning med direkte tilskudd, der man heller kan krysse av dersom det ikke er endringer og deretter skrive en enkel rapport om hvordan tilskuddet er brukt.

Barnehagene tror ikke foreldrene har god nok innsyn i hva tilskuddsordningene brukes til

Informantene nevnte at de stort sett var fornøyde med tilskuddsordningen. Sametinget har tidligere funnet at barnehagene ofte er *mer* fornøyde enn foreldrene med tilskuddsordningen. Da vi spurte informantene om hva de trodde dette skyldtes så nevnte flere barnehager at foreldrene hadde høye krav til barnehagen når det gjelder samisk språkopplæring, og barnehagene hadde ikke alltid mulighet til å oppfylle disse kravene med ressursene som er tilgjengelige.

Det er tydelig at foreldrene er frustrerte fordi de vil ha mer samisk språk. En av løsningene er å sette inn en ekstra språkressurs, og vi jobber med det nå. Men da risikerer da å bruke opp alle midlene, så har vi kanskje ikke nok resten av året.

Flere barnehager nevnte også at mangel på informasjon om hvordan tilskuddet brukes i barnehagen kan være en potensiell faktor til foreldres misnøye. Foreldrene visste ikke nødvendigvis at aktivitetene og innholdet i barnehagen kom på grunn av et tilskudd fra Sametinget, og visste ikke hva tilskuddenes bidrag er.

Barnehagene mener..

at foreldre har ikke nok innsyn i hva tilskuddsmidlene brukes til i barnehagen.

Hvis foreldrene ikke får god informasjon om hva som skjer i barnehagen, så vet de veldig lite om hva som foregår. Ingen av foreldrene får informasjon om at vi bruker tilskuddsmidlene til ressurser, men de ser det når det for eksempel kommer inn en slakter i forbindelse med reinslakting. Slik kan det nok være i mange barnehager. Vi har aldri informert foreldre om hvordan vi bruker tilskuddene, men de vet at det finnes og ser av og til når de brukes, men har ikke full info.”

Kapittel #5

Mangel på systematisk deling av erfaring og kunnskap

Intervjuene tyder på samarbeid på tvers av barnehager. Flere rapporterte om godt samarbeid med lokale språksentre. Sosiale medier og Facebooksider som gir nyttige tips (som oversetting av sanger, samiske eventyr, tips til samiske tradisjonelle aktiviteter i barnehagen, lenker til nyttige kilder og materiale osv.) ble nevnt av flere, og er særlig viktig for barnehager i områder preget av fornorskning, hvor språket er truet. Flere av barnehagene bruker eldre i lokalmiljøet aktivt som kultur- og språkformidlere. Flere informanter pekte også på viktigheten av lokale ildsjeler som gjorde deres jobb lettere.

Bildet er ikke entydig. Samarbeid og deling av erfaring og kunnskap er ikke systematisert. Flere uttrykte et ønske om kurs og opplæringstiltak som er mer tilgjengelig. For eksempel digitale kurs, som ikke medfører lang reisevei for deltakerne.

Barnehagene har ulike erfaringer med lokale språk- og kompetansesenter

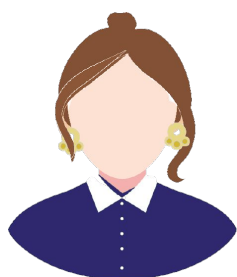
Barnehagene har ulik erfaring med hvor mye hjelp de kan få. Noen rapporterer om gode erfaringer, at de får mye hjelp til pedagogisk opplegg og pedagogisk materiale knyttet til samisk språk, og informasjon om det samiske. Språksentrene og Samisk spesialpedagogisk tjeneste (SEAD) er en viktig støtte for mange, og flere barnehager nevnte godt samarbeid med Sámi allaskuvla/Samisk høgskole og UIT Norges Arktiske universitet. Intervjuene tyder på at dette til dels er relasjonsbasert, og ikke alle vet hvor de kan henvende seg.

Høgskolen har hjulpet oss mye, vi har den pedagogiske kompetansen på høgskolen der og kan hente hjelp fra dem.

(om samarbeidet med høgskolen) Uformelt samarbeid, og er avhengig av at man kjenner dem som er der. Men terskelen er veldig lav til å ta kontakt, har mye å gjøre med at vi er et lite samfunn der alle kjenner alle.

Flere barnehager sa de ikke følte at de fikk nok støtte fra lokale språksentre. Intervjuene tyder på at godt samarbeid med de lokale kompetansesentre kan være tilfeldig og i liten grad er formalisert.

Vi har språksentre her i bygda, men de har ikke så mye tilbud knyttet direkte til oss. De fokuserer mer på større barn, og ting skjer gjerne på ettermiddagstid. Skulle vært mer aktiviteter i barnehagetida også, det savner vi litt.

Får dere nok faglig støtte? Nei det synes vi ikke. Savner den formelle delen. At vi vet at vi har et kompetansesenter som vi kan henvende oss til og fått formalisert ting, og ikke sporadisk etter eget initiativ

Kurs og kompetansehevende tiltak oppleves som lite tilgjengelig

Flere informanter etterspurte kurs og kompetansehevende tiltak. Det som finnes av kurs oppleves som lite tilgjengelig, og lite tilpasset hverdagen til barnehagene. Et eksempel er relevante kurs i Karasjok og Kautokeino, som i praksis er utilgjengelig for mange barnehager på grunn av lang reisevei. Det er ekstra utfordrende når det å få tak i samiskspråklige vikarer for de ansatte oppleves som tilnærmet umulig.

En av informantene påpekte at kurstilbudet var bedre når noe av deres lokale midler gikk gjennom Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen). Deres lokale Statsforvalter arrangerte tidligere ferdigstilte kurs som det var lett for barnehagene å melde seg på, og krevde mindre forhåndsarbeid enn prosjektmidler som de nå kunne søke på gjennom Sametinget.

Noen av informantene etterspurte også mer språkkurs rettet mot foreldrene for å samarbeide tettere med dem om språkutviklingen til barna. Dette er særlig viktig i familier hvor foreldrene snakker lite samisk, og for barnehager i områder hvor det samiske språket er truet.

Hadde kompetansehevingstiltak hos Statsforvalteren tidligere, har vært stilt nå etter at Sametinget overtok de midlene. Var mer før når fylkesmannen hadde de midlene. Dette var også en bekymring blant foreldre når midlene ble overført, "hvordan blir det nå". Tror ikke det handler om vrangvilje, handler nok mer om at vi må være flinke og søke. Før var det mye ferdigstilt som vi bare kunne være med på.

Kunne gjerne hatt noe faglig støtte, kunne vært mer av sånne mindre kurs knyttet til noen få spesifikke temaer."

Sametinger har gode tilbud og opplæring, men det er i Karasjok og Kautokeino. Dagskurs, 2 overnattinger. Vanskelig. Lang kjøretur. Med fly så kommer du deg ikke til og fra på en dag.

Ser også at barna lærer foreldre samisk, de lærer sammen. Jobbet mot kommunen at foreldrene kanskje må være med inn i skolen, men hvis de skal hjelpe med leksene så må de jo forstå noe. Det stopper opp. Jeg søkte om støtte til språkkurs, og da kom det mange som aldri har lært seg samisk. Det er så sterke øyeblikk når de sitter med tårer i øynene fordi de får lære seg språket sitt.

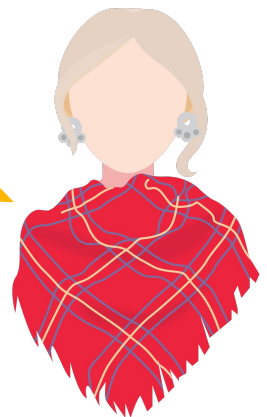
Mangel på samisk pedagogisk materiell gjør at mye verdifull tid brukes til å utvikle dette i barnehagene

Et gjennomgående funn i intervjuene er at tilskuddet brukes til å kjøpe samiske bøker, leker og utstyr som brukes i det pedagogiske opplegget. På grunn av mangel på tilgjengelig materiale for et pedagogisk opplegg som er tilpasset samisk språk og kultur nevnte mange også at de brukte tilskuddet til å utvikle dette selv. De fleste påpekte at det er synd at de må bruke mer tid og ressurser på dette arbeidet til sammenligning med andre barnehager som ikke behøver å oversette eller justere et opplegg til å inkludere det samiske perspektivet.

Det er ikke så mye hjelpemidler til samisk pedagogisk materiell, så vi lager mye selv og oversetter. Det går mye tid til det. Det savner vi litt, skulle vært litt mer hjelpemidler til samisk materiale. Jobber som pedleder til vanlig og ser hvor mye tid det går på å lage alt selv siden ting ikke finnes.

Ja, egentlig mangler vi veldig mye læremidler på samisk. Det er en sånn ting man ikke tenker over til daglig, men så møter vi på temaer (som følger barnets interesser) der vi absolutt mangler samiske læremidler tilknyttet akkurat de spesifikke temaer, ofte som har samiske perspektiver. Vi har norske bøker som er oversatt, men da mangler det de samiske perspektivene.

Vi har jobbet en del med det med lekemateriell. Det er en sak. De lager mye selv og er kreative. Men det er vanskelig tilgjengelig. Typiske samiske leker og utstyr er lite tilgjengelig. Og de er veldig dyre. Vi har komse og forskjellige ting som vi har kjøpt, men det er ikke noe vi kan kjøpe hvert år. Bruker det vi har. Jobber med former og farger. Musikk er lettere nå. Og bruker en del av nrk sitt barnetv. Og bruker mye natur. Og lavo.

Støtten barnehagene mottok fra andre aktører varierte

I intervjuene kom det frem at det varierer i hvilken grad barnehagene mottar støtte fra andre aktører enn Sametinget til å gi et samiskspråklig barnehagetilbud. Noen får relativt mye støtte. En barnehage fortalte at de har fått økonomisk støtte fra kommunen slik at de kan gi fast ansettelse til en språkressurs. En annen barnehage fortalte at Statsforvalteren (tidligere fylkesmann) bidrar til å etablere nettverk for samiske barn i forbindelse med skolestart, mens andre nevnte at de får god støtte fra fylkeskommunen og lokale ildsjeler.

Har fått ei halv stilling som kun skal jobbe med det samiske. Kommunen mener det samiske er viktig og at det er viktig å støtte opp.

Kommunen ser behovene våre, også føler vi det er forståelse for hvor viktig det vi holder på med er. Det har vært en ildsjel på biblioteket som har oversatt mye bøker på sørsamisk for oss. Og språksenteret har hjulpet oss med å få en språkarbeider, Det er også de som har trykt opp mange av bøkene, så dette er et samarbeid med språksenteret og fylkesbiblioteket.

Fylkesmannen bidrar også inn med finansiering slik at barnehagen ytterligere kan jobbe med å utvide og forsterke det pedagogiske innholdet i barnehagen. Her kan jeg blant annet nevne økt kunnskap om samisk mytologi og samiske fortellertradisjoner.

Men bildet er ikke entydig, og det var flere som ga inntrykk av at de ikke mottar den hjelpen de ønsker fra eksterne aktører. Noen av informantene fortalte at deres kommune ikke har bidratt til å informere om rettighetene de samiske foreldrene har, hvor de opplevde at det enda er en lang vei å gå. Andre barnehager mistenkte at tilskuddet fra Sametinget er en slags hvilepute for kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk da, de kan bevilge mindre penger til barnehagene fordi de vet at Sametinget gir dette tilskuddet.

I andre kommuner i landet så har de krevd ting, men her hører jeg ingenting, og det slår meg av og til når jeg snakker med samiske foreldre: "hva gjorde at dere ikke søkte om opplæringsmidler? hvorfor søker de ikke her?". Kommunen vår har aldri profilert et samisk tilbud, de har ikke gjort jobben sin. Det har vi begynt med mer nå, informerer om rettigheter og hva de samiske barna kan få av tilbud.

Det eneste jeg tenker er at samiske kommuner kanskje hviler altfor mye på det særskilte tilskuddet. Når det kommer til fordelingen av budsjett, så hviler vi mye på dette tilskuddet fordi vi vet at vi har det, og da trenger vi ikke så mye mer fra det kommunale budsjettet. Da kan kommunen bruke mindre på barnehager fordi de vet at vi får støtte fra Sametinget.

Mange etterlyser flere arenaer for kunnskap- og erfaringsoverføring

Flere av informantene rapporterte om godt samarbeid med andre lokale samiske barnehager og samiske avdelinger, spesielt knyttet til skolestart og rekruttering. Disse informantene fortalte at dette oppleves som nyttig. En av barnehagene fortalte at de deltar i et kommunalt prosjekt hvor de møtes og deler erfaringer.

Kontakt og samarbeid mellom barnehager med et samiskspråklig tilbud har både vært initiert og organisert av Statsforvaltere eller fylkeskommuner, men også i flere tilfeller organisert av barnehagene selv. Det er stor forskjell på hvor mye tilrettelegging de lokale kommunene (eller Statsforvalterne) gjør med tanke på de samiske barnehagene, og flere av barnehagene vi snakket med opplevde et savn etter samarbeid og deling av erfaring og kunnskap.

I mangel på mer formelle erfarings- og kompetansehevingskanaler bruker flere av de vi snakket med Facebooksider som deler oversettelse av ord, sanger, og eventyr til de ulike samiske språkene, samt andre nyttige tips til pedagogisk opplegg som er tilpasset samisk språk og kultur. Disse er ofte drevet av ildsjeler, og vårt inntrykk er at det er tilfeldig hvorvidt barnehagene kjenner til disse sidene.

Man er litt alene i barnehagehverdagen. Man kan be om veiledning kanskje, invitere noen inn?

Vi har samarbeid med de andre samiske barnehagene. Har fått midler fra fylkesmannen om samarbeid til førskolebarn. Det er et prosjekt over fire-fem år med faste treff hvor vi er på besøk hos hverandre. Vi har også vært på besøk hos et samisk språksenter i regionen. Også møtes de ute og i den andre samiske barnehagen. Det er veldig fint for de ungene. Alle de samiske førskolebarna er invitert inn i det fellesskapet.

Kunne vært bedre formelt samarbeid mellom de samiske institusjonene, og da gjerne i forhold til dette tilskuddet til Sametinget. Har en generell styregruppe (for alle barnehager), men ikke noe mer enn det.

Skulle ønske det var enklere å finne noen som kunne produsere ting man ønsker, bøker, pedagogisk materiale, lekemateriale som fremmer bruk av språk og kultur slik som en rein i tre.

Kapittel #6

Ulike oppfatninger av ordningens regelverk og rapportering

De fleste barnehagene er fornøyde med tilskuddsordningen slik den er, men informantene beskrev også noen aspekter ved ordningen som med fordel kunne undersøkes nærmere og kanskje forbedres. Noen barnehager ga uttrykk for at rammene for søknadene var for vide. Spesielt nyere søkere ønsket mer veiledning til hvordan søke, hva som kunne søkes på, hva tilskuddet kunne brukes til og hvordan de skulle rapportere på riktig måte. Andre utfordringer som ble nevnt var tidsaspektet for ordningen og at søknads-/ rapporteringsfunksjonen ikke var tilrettelagt for kommuner med todelt ledelse. Videre ble også spørsmål knyttet til rapporteringsformat nevnt.

De aller fleste var fornøyde med søknad- og rapporteringsfunksjonen

Vi spurte 20 barnehager om hva de synes om tilskuddsordningens regelverk og rapportering. De aller fleste barnehagene antydte at søknads- og rapporteringsfunksjonen er enkel og velfungerende slik den er i dag. Barnehager som hadde vært i søknadsløpet en stund, hevdet blant annet at ordningen er bedre nå enn før. Mange påpekte også at de mottok god støtte og veiledning når de tok kontakt med Sametinget angående ordningen.

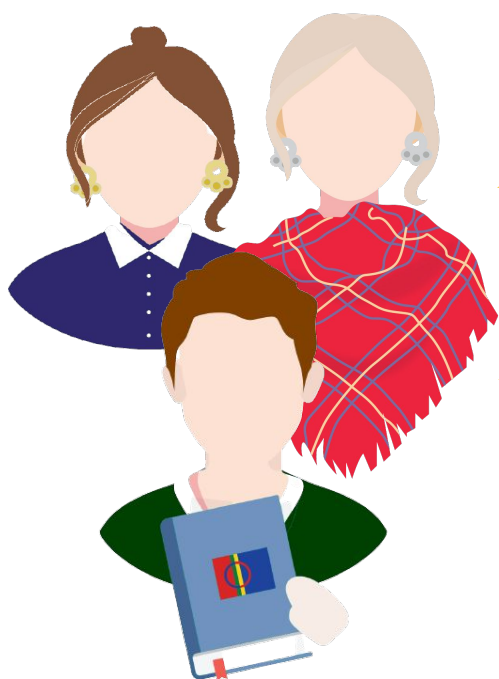
Noen barnehager fortalte at de opplever press fra ledelsen om å inkludere tilskuddsmidlene i barnehagens totalbudsjett. Derfor hjelper det at tilskuddet krever rapportering på bruk, ettersom barnehagene kan 'øremerke' midlene til formålet og dermed får mindre press fra ledelsen i kommunen eller eierne.

Synes ting fungerer bra. Jeg kan forsvare at midlene ikke kan plusses inn i resten av budsjettet fordi de er øremerket ting som skal rapporteres til Sametinget. Ledelsen sier "du har jo fått 65.000 her som kan dekke opp det og det" men nei, det kan jeg faktisk ikke, fordi det må brukes til det som er søkt om.

Skjemaene er greie. Har blitt bedre i det siste. Før sendte vi en lang avhandling med bilder. Men det er greit nå. Men lite tilbakemelding. Kunne tenkt meg at de ga tilbakemelding.

Rapporterings skjemaet er veldig forenklet fra den som var før, og er veldig bra nå.

Synes at det er gode nok ordninger for såvidt, og synes det er folk som hjelper oss hvis vi trenger det.

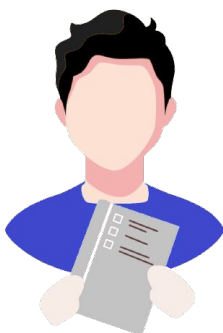

Flere ønsket fastere rammer rundt bruken av tilskuddet

Barnehagene som søker tilskudd hvert år har over lang tid opparbeidet seg mer kompetanse om hvordan tilskuddene kan brukes, sammenlignet med nykommere som ikke har søkt like mange ganger. Det fremkom av intervjuene at flere savner fastere rammer rundt hvordan tilskuddet kan brukes, samt retningslinjer for søknad og rapportering. Blant annet etterspurte flere hjelpetekster til hvordan man søker/ rapporterer, og enkelte ønsket ferdige eksempler på planer og søknader som viste hvordan tilskuddene kan brukes og hvordan barnehagene kan jobbe med barnas språkutvikling. Dette gjaldt spesielt norske barnehager med samisk språkopplæring som aldri hadde jobbet med samiskspråklig tilbud før, og derfor ikke viste hva som burde inkluderes av innhold i planene.

Synes det er vanskelig å skrive søknadene, har vært uoversiktlig. Skjønner ikke bestandig, må alltid ringe og spørre. Det samme gjelder rapporten. Står ikke godt nok forklart. Er liksom bare et skjelett. Skulle hatt mer informasjon om hva de er ute etter. Man må lete selv hva man kan søke tilskudd til, jeg er ikke så flink på det. Kanskje man kan annonsere hva som kan søkes på.

Enkelte år har det vært vanskelig for oss å vite om vi kan bruke pengene til ulike ting. Noen ganger har vi kun derfor brukt 50% av tilskuddet fordi vi er usikker på hva det kan brukes til. Finansieringen er grei å forstå, men vilkårene er uklare.

Tungvint og vanskelig å søke når man aldri har gjort det før. Skulle skrive endel i forhold til hva man skal bruke pengene til, og når man ikke aner hva dette egentlig innebærer så var det ikke enkelt.

Hadde vært fint om noen forventninger og krav hva man ønsker pengene skal brukes til og hva man ønsker man skal jobbe med hos barna. Kunne ligget en ferdig plan der som vi kan bruke.

Flere opplevde utfordringer med tidsaspektet for tilskuddsordningen

Selv om de fleste informantene er fornøyde med tilskuddsordningen var det noen barnehager som reagerte på at behandlingstiden av søknader var lang, og at den lange behandlingstiden gjorde at de fikk utfordringer med å bruke opp midlene før de måtte rapportere på dem. Et eksempel var at barnehagen søkte om midler i august og mottok tilskuddet i oktober. De fikk da utfordringer med å bruke opp midlene innen utgangen av desember samme år, slik regelverket til tilskuddsordningen krever. En annen utfordring som ble løftet frem var ulikhetene mellom barnehageåret og Sametingets budsjettår.

Når vi søker prosjektmidler så tar det veldig lang tid å avklart søknaden. En annen ting er budsjettår vs. barnehageår. Vi søker i august og får svar i desember, og da har vi allerede vært i drift i fire måneder. To-tre måneder er lang behandlingstid. Selve søknadsfunksjonen fungerer bra, men tar fryktelig lang tid å få svar.

Noe som kunne gjort ordningen bedre er om vi fikk tilskuddet kjappere, slik at vi ikke må vente så mye. Det hadde hjulpet så mye på smidigheten i vårt arbeid. At vi ikke må vente i tre mnd før vi får svar. Jeg forstår at mange søker, men vi må sitte på nåler og vente på om vi får midlene til å leie inn ressurser. Det medfører usikkerhet om vi kan leie dem inn.

Også er det tidsperspektivet: Mange tenker at når søknadsfristen er 1/9, da søker man nært september, men jeg leste senere at man kan søke hele året. Vi slet derfor med å få brukt opp pengene, så jeg håper de ser litt i mellom fingrene at vi har noen fakturaer fra januar.

Kommer ikke på forbedringsmuligheter annet enn at det kunne vart til januar, og ikke sånn at man må ha brukt opp midlene i november - det er en liten utfordring.

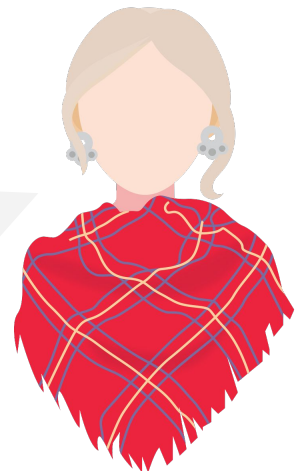
Budsjettåret til Sametinget går fra januar til desember, mens barnehageåret går fra august til juli. Men vi er så vant til det at vi klarer å tilpasse akkurat det.

Flere barnehager etterspurte en delingsfunksjon i søknadene

En utfordring som går igjen i intervju med kommunale barnehager er det todelt ansvar når det kommer til økonomistyring i barnehagene. Dette gjør innsending av søknader og rapporter mer utfordrende. Virksomhetsleder i kommunen og styrer i barnehagen må som regel samarbeide om å sende inn søknaden, men de elektroniske søknadene er ikke tilpasset at flere kan gå inn i søknadene. Dette gir en del merarbeid til barnehagene som må sende over informasjon til virksomhetslederne, eller fylle inn søknadene fra virksomhetsleders kontor. Enkelte av barnehagene etterspurte derfor en samhandlings- eller delingsfunksjon, slik at flere brukere kan være inne i søknaden/rapporten, slik at prosessen blir mindre tid- og ressurskrevende.

En utfordring med elektronisk søknad er at det er virksomhetslederen som har oversikt over budsjett og regnskap. Samtidig er det vi i barnehagen som søker om budsjettet, også må vi videre til virksomhetsleder med det. Det finnes ikke noen digital løsning der man kan videresende til virksomhetsleder som kan godkjenne og sende inn, så jeg må fysisk dra bort til lederen og gjennomgå tallene med henne for at hun skal signere og sende inn. Det kunne for eksempel vært en toleddsløsning som forenklet denne løsningen.

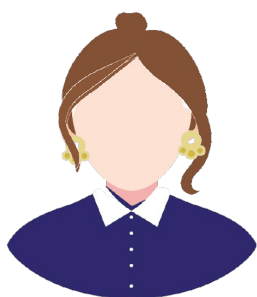

Rapportering fungerer helt greit - det eneste er dette med den økonomiske rapporten, der det ikke er meg som sitter med det. Det er mitt overhode i kommunen som styrer økonomien som gjør den delen, også søker jeg dersom jeg trenger midler.

Jeg må logge inn med bankID, så sende videre til styrer som fyller ut, også må styrer sende tilbake til meg igjen fordi vi har delt eierskap på barnehagen. Måtte vært en invitasjonsfunksjon, kanskje en delingsfunksjon slik at man kan være flere som fyller ut skjemaet.

Ikke alle er fornøyde med rapporteringsformatet

Noen barnehager uttrykte forbedringsbehov på formatet til rapportene som sendes inn. Her ble det blant annet nevnt at enkelte rapporter må sendes inn i word- eller pdf-format på mail, mens søknadsportalen er digital. Informantene etterspurte at også rapportene kan sendes inn digitalt via den samme løsningen. Andre undret seg over at barnehagene rapporterer på aktivitetsnivå, og foreslo heller et måleparameter som omhandler barnehagens samiske innhold/ temaer som barnehagen har arbeidet med i løpet av barnehageåret.

Synes det er en merkelig måte å rapportere på. Du skal skrive opp masse enkeltaktiviteter, hvor mange som deltok osv.. Hadde jeg vært Sametinget, hadde jeg ønsket en mer helhetlig rapport med hvilke temaer man har jobbet med, og ikke enkeltaktiviteter.

Rapporten er i wordformat. Noen ganger er den i pdf. Den skal fylles ut manuelt og sendes med e-post. Så hvorfor er søknad heldigital også kommer rapporten i word? Det er litt pussig at det ikke er en rapportfunksjon i den samme digitale løsningen.

4

Barnehageprofiler

Barnehageprofiler

Ulike barnehager står ovenfor ulike utfordringer og behov når det kommer til målet om å få flere barn samiskspråklige.

De ulike barnehagene personifiseres i ulike fiktive barnehageprofiler, som sammenfatter disse barnehagenes behov. Profilene er ikke direkte basert på enkeltpersoner vi har intervjuet, men er inspirert av flere av intervjuene for å få frem hvordan tilskuddsordningen fungerer og brukes av de ulike barnehagene.

Biret er samisk, og er fra Kautokeino. Her har hun bodd nesten hele livet, med unntak av studieårene som hun tilbrakte i Alta. Etter studiene flyttet hun hjem, og møtte sin nåværende mann som kommer fra en reindriftsfamilie litt utenfor Kautokeino. Sammen har de to sønner, og alle har nordsamisk som morsmål.

Biret er styrer i en samisk barnehage, hvor alle de ansatte har samisk som morsmål. De fleste barna snakker samisk hjemme. Tilskuddsordningen går til å styrke barnas språk og kulturtilhørighet gjennom tradisjonelle samiske aktiviteter.

Biret (44 år) - samisk ildsjel

Stillingstittel:
Styrer, samisk barnehage

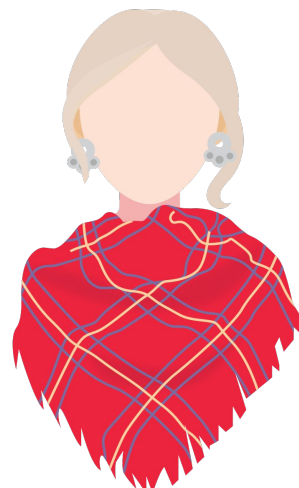
Utdannelse:
Førskolelærer i Alta

Sivilstatus:
Gift, to barn

Bosted:
Kautokeino

Morsmål:
Nordsamisk

Antall samiske barn i bhg:
32 nordsamiske barn

I og rundt Kautokeino har Biret et stort nettverk. Barnehagen har samarbeid med både språksenteret og Sámi Allaskuvla. Alle de ansatte har samisk som morsmål og Biret bruker primært Sametingets tilskuddsmidler til aktiviteter. Aktivitetene skal styrke barnas tilhørighet til det samiske og Biret opplever at språket til barna blir rikere gjennom disse aktivitetene. Å leie inn hjelp til å gjennomføre aktivitetene blir imidlertid stadig dyrere og den eldre generasjonen som innehar den tradisjonelle samiske kunnskapen blir færre. For å kompensere bruker de litt av tilskuddet til å lage eget pedagogisk opplegg som bygger på samisk språk og kultur. Mye baserer seg på de åtte samiske årstidene og er sterkt knyttet til naturen. Hun bruker også sine egne duodji-kunnskaper til å lære barna mer om samisk kunsthåndverk og husflid.

Biret er også svært engasjert i å videreutvikle samisk pedagogikk og samarbeider med Sámi Allaskuvla om dette. Biret er opptatt av at barnehagen hun er styrer i skal reflektere samisk kultur og samisk barneoppdragelse. Det skal ikke være en norsk barnehage i samisk språkdrakt, men en samisk barnehage med formål å styrke barnas identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk og ved å formidle samisk kultur.

Hun er generelt fornøyd med tilskuddsordningen til Sametinget, og at hun er såpass fristilt på bruken av midler. Det eneste hun kunne tenkt seg er en samhandlingsløsning i rapporteringsskjemaet slik at hun og enhetsleder i kommunen sammen kan rapportere og dermed spare verdifull tid som heller kan brukes i barnehagen.

Utfordringer

- Økende mangel på samisk tradisjonell kunnskap
- Samiske tjenester blir dyrere
- Tidkrevende rapportering når den skal i gjennom to ledd.

Behov

- Deler gjerne mer av sin kunnskap og sitt engasjement for samisk pedagogikk, men vet ikke helt hvor hun skal henvende seg

Drømmer

- At alle foreldre velger samiske barnehage tilbud til sine barn
- At samisk pedagogikk blir mer akseptert og tilgjengeliggjort

Ola (38 år) - fortvilt ansvarlig

Stillingstittel:

Styrer, norsk barnehage med språkopplæring

Utdannelse:

Førskolelærer i Bergen

Sivilstatus:

Samboer, ett barn

Bosted:

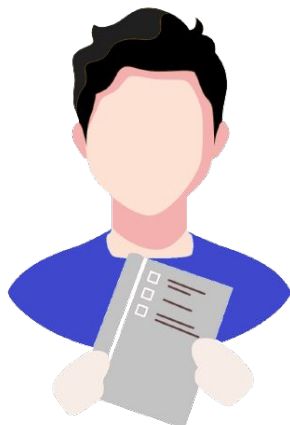
Bergen

Morsmål:

Norsk

Antall samiske barn i bhg:

3 nordsamiske barn

Ola bor i hjembyen Bergen sammen med sin samboer og deres datter på 4 år. Han har vokst opp i et norsk hjem uten noen tilknytning til samisk språk og kultur. Han studerte førskolelærer i Bergen, og heller ikke der lærte han noe om samisk kultur. Det eneste han vet er at han har hørt snakk om en fornorskning som skjedde før i tida. Det siste året har han oppdaget at det finnes flere samiske språk.

Barnehagen Ola jobber i har tre nordsamiske barn. Barnehagen har mottatt tilskudd til samisk språkopplæring til disse. Ola har brukt mange timer på å finne en samisk språkressurs. Uten hell.

Ola jobber i en norsk friluftsbarnehage i Bergen. I fjor begynte tre nordsamiske barn i barnehagen. Foreldrene ønsket seg et samiskspråklig tilbud til barna sine, og tipset han om Sametingets tilskuddsordning for samisk språkopplæring slik at han kunne tilby dette. Ola ønsker selvsagt å tilrettelegge så godt han kan for barna slik at de får det de har krav på. Det oppleves likevel krevende. Ola kan lite om samisk kultur og språk, og vet ikke helt hvor han skal starte. Han føler at han har fått lite støtte fra det samiske miljøet i Bergen, og har ikke funnet en språkressurs som kan bistå i språkopplæringen.

Han har kjøpt inn noen enkle bøker og spill til de samiske barna for tilskuddsmidlene, men vet ikke hva han ellers kan bruke midlene til da han ikke kjenner til noen brukerveiledning. All tilretteleggingen har kostet han flerfoldige timer med hardt arbeid. Han er sikker på at det lille tilskuddet han fikk ville vært oppbrukt dersom de skulle blitt brukt på hans arbeidsinnsats.

Ola har plassert de tre samiske barna i samme avdeling slik at de iallefall kan snakke samisk med hverandre, ettersom han ikke har funnet en samisk ansatt. Men da han hørte at andre barnehager får *dobbelt* så mye ved å skille barna på ulike avdelinger vurderer han å flytte de slik at han i det minste har råd til en språkarbeider. Dersom Sametinget hadde tilbudt han en språkressurs og et ferdig vedlagt opplegg, hadde han gladelig tatt dette fremfor tilskuddsmidlene!

Utfordringer

- Lite kunnskap om det samiske
- Lite støtte rundt seg i en norsk storby, står alene i situasjonen
- Får ikke tak i ressurser
- For lite midler til å kunne ansette ressurser

Behov

- Mer veiledning og støtte fra Sametinget og andre samiske nettverk
- Et mer tilrettelagt og ferdig spikret opplegg

Drømmer

- Språkressurs servert på døra som kan alt om samisk språk og kultur

Maja er opprinnelig fra Snåsa, men flyttet til Trondheim etter studietida i Levanger. Hun har en norsk samboer og to barn. Hjemme snakker hun sørsamisk med barna slik at de også lærer seg språket. Faren snakker i utgangspunktet ikke samisk, men prøver å lære seg litt.

Maja er styrer i en sørsamisk barnehage i Trondheim. Hun har et stort nettverk i det samiske miljøet i byen, og samarbeider også med andre samiske barnehager i andre byer. Barnehagen har barn som snakker alle de tre offisielle samiske språkene og Maja opplever at det kan være krevende å gi et godt tilbud på tre språk.

Å være styrer i samisk barnehage i Trondheim byr på mange ulike utfordringer. Trondheim er en by som ligger i sørsamisk område, men som også har mange tilflyttere fra andre områder. Derfor har de barn med alle de tre offisielle samiske språkene i barnehagen, og barnas foreldre har veldig ulikt språknivå hjemme. Maja har et stort nettverk i det samiske miljøet i byen og samarbeider også med noen andre samiske barnehager i norske byer. Hun opplever at de har mange felles erfaringer, og det gir henne mye gratis i form av hjelp og tilgang til ressurser. Likevel føler hun ofte at midlene ikke strekker til. Det meste av tilskuddet går til språkressurser i barnehagen. Hun har fått tips om å se på prosjektmidler slik at de kan få gjort mer. Hun skulle gjerne hatt mer fokus på samisk kultur og lært mer om samisk pedagogikk. Men det tar tid å få skrevet søknadene, og tid er en mangelvare.

Maja synes det er krevende å finne pedagogisk materiell på sør- og lulesamisk, og det er heller ikke enkelt å finne språkressurser som behersker de ulike samiske språkene. Hun bruker mye fritid på å oversette bøker til sørsamisk, men har ikke tilstrekkelig kompetanse i de andre språkene til å oversette til disse språkene selv. Materiell på nordsamisk finnes det noe av, men disse bøkene handler ofte om reindrift. Hun ser derfor en mangel på materiell på lulesamisk og sørsamisk som også har andre samiske perspektiver, som for eksempel fra sjøsamiske og elvesamiske områder. Barna kommer nemlig fra ulike områder og hun ønsker å vise mangfoldet i samisk språk og kultur for å styrke barnas identitet som samer. Ikke minst savner hun pedagogisk materiell på hvordan det er å være same i en norsk storby! Hun trenger materiell som barna kan kjenne seg igjen i

Maja (42 år) - språkforvirret styrer

Stillingstittel:

Styrer, samisk barnehage

Utdannelse:

Førskolelærer Levanger

Sivilstatus:

Samboer, to barn

Bosted:

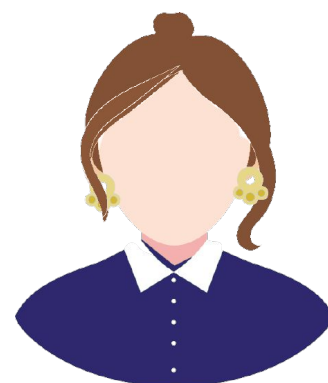
Trondheim

Morsmål:

Sørsamisk

Antall samiske barn i bhg:

17 (6 sørsamiske, 1 lulesamisk og 10 nordsamiske)

Utfordringer

- Store behov og få midler
- Utfordrende å få tak i samiske ansatte med kompetanse i de ulike språkene
- Ønsker mer tilrettelagt materiell til storbyer, og mer materiell med andre samiske perspektiver

Behov

- Mer tilskudd slik at hun har råd til samiske aktiviteter
- Mer sør- og lulesamisk materiell
- Pedagogisk materiell for samisk i storby

Drømmer

- Flere samiske barn og ansatte slik at de kan bli en trespråklig avdelingsbarnehage med tilpasset opplegg for alle tre samiske språk

Piera (36 år) - ensom, men viktig

Stillingstittel:

Ped.leder, norsk barnehage med samiask avdeling

Utdannelse:

Førskolelærer Bodø

Sivilstatus:

Samboer, ett barn

Bosted:

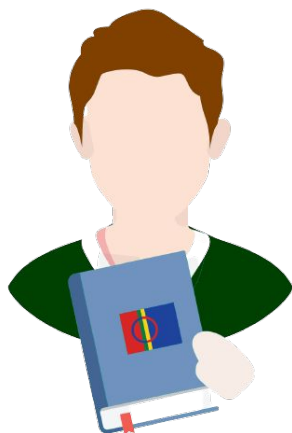
Bodø

Morsmål:

Lulesamisk

Antall samiske barn i bhg:

6 lulesamiske barn

Piera kommer opprinnelig fra den Drag, men flyttet til Bodø da han studerte til å bli førskolelærer. Her har han blitt siden, og nylig har han klart å starte opp en egen lulesamisk avdeling i en norsk barnehage i Bodø, hvor han jobber som pedagogisk leder.

Takket være en kommunal bevilgning har barnehagen en dedikert samisk språkressurs, og tilskuddet fra Sametinget kommer i tillegg til dette. Lulesamisk er et svært sårbart språk, og det er krevende å finne pedagogisk materiale eller ansatte som snakker lulesamisk. Piera føler han bruker for mye av tiden sin til å oversette og utvikle pedagogisk materiell.

Hans barnehage er en av de heldige som har mottatt bevilgning av kommunen til en fast ansatt som dedikert samisk ressurs. Det er generelt vanskelig å finne pedagoger som behersker lulesamisk. Å kunne tilby en fast stilling er viktig for å beholde kompetansen i barnehagen. Sametingets tilskudd kommer i tillegg til dette, men dette tilskuddet kan de ikke stole like mye på ettersom det er prosjektbasert og tildeles på nytt hvert år. Derfor brukes tilskuddet primært til materiell og samiske aktiviteter for å supplere deres pedagogiske opplegg som barnehagen selv har lagd.

Piera mener det er viktig å drive språkopplæring i barnehagen, da lulesamisk er et svært sårbart språk. Derfor mener han at lulesamiske barnehagetilbud har behov for mer midler enn andre, ettersom de ofte må starte helt fra grunnen av med språkendring blant både barn og foreldre. Dette krever dedikerte språkressurser som er tilstede hele tiden, og det hadde de ikke klart uten sitt faste tilskudd.

Som eneste lulesamiske barnehagetilbud i området føler han seg litt ensom, og kunne godt tenkt seg et samisk barnehagenettverk slik at han kan utveksle erfaringer med andre. Mye av tiden hans brukes til å oversette og lage pedagogisk materiell, noe som dessverre går utover tiden hans med barna. Han finner nyttige tips til materiell på en mye brukt Facebook-side skapt av andre samiske ildsjeler, men skulle ønske at det fantes noe som var mer formalisert og kvalitetssikret.

Utfordringer

- Ensomt som eneste lulesamiske barnehagetilbud i området
- Bruker mye tid på å oversette og lage nytt lulesamisk materiell
- Kan ikke belage seg på tilskudd fra Sametinget når det er prosjektbasert

Behov

- Samisk barnehagenettverk
- Formalisert og kvalitetssikret pedagogisk materiell og læringmateriell
- Fast tilskudd for å sikre at barn får et godt nok lulesamisk tilbud

Drømmer

- En egen lulesamisk barnehage med nok ansatte og pedagoger til å gi et fullverdig tilbud slik at flere velger lulesamisk i fremtiden

Sara er fra Vadsø, men etter at hun møtte Ørjan fra Tana i studietiden i Tromsø endte hun opp med å flytte med ham til Tana. De har fått to barn. De snakker norsk hjemme, men Ørjan og sønnene deres snakker ofte om å melde seg inn i samemantallet. Ørjan hadde nemlig besteforeldre med samisk morsmål. Sara synes det er flott at sønnene hennes ønsker å fremheve sin samiske herkomst.

Flere av barna i barnehagen er samiske og Sara har fått språktilskudd fra Sametinget. Tilskuddet går til å leie inn en samisk pedagog som har laget er opplegg rundt det samiske for alle avdelingene i barnehagene.

Sara (51 år) - vil styrke samisk identitet

Stillingstittel:

Styrer, norsk barnehage som mottar språktilskudd

Utdannelse:

Førskolelærer Tromsø

Sivilstatus:

Gift, to barn

Bosted:

Tana

Morsmål:

Norsk

Antall samiske barn i bhg:

5 nordsamiske barn

Sara er barnehagestyrer i en norsk barnehage i Tana. Noen av barna i barnehagen er samiske og Sara har derfor søkt om språktilskuddsmidler til barnehagen. Området har vært sterkt preget av fornorskningen, noe som har påvirket samiske familier i stor grad. I barnehagen har hun tre samiske barn som snakker samisk hjemme med foreldrene, men også barn som snakker norsk hjemme slik som hennes egen familie. Ettersom det er vidt forskjellige nivå på barnas språkferdigheter er det utfordrende å lage et språkopplegg som er tilpasset til alle ulike nivåer, men hun har funnet en løsning som hun mener kan passe hennes barnehage.

Sara syns det er viktig at *alle* barna lærer mer om det samiske og kjenner sin lokale kultur bedre, også de norske. Hun syns derfor at språktilskuddet gir en fin mulighet til å leie inn en samisk pedagog til å lage et opplegg som inneholder samisk språk og kultur til alle barna i barnehagen. Pedagogen har også deltatt i samlingsstunder og lært barna samiske sanger og snakket samisk med de samiske barna. På grunn av koronaen har det imidlertid vært vanskelig å gjennomføre opplegget det siste året, og noen av midlene har gått til å lage et samisk uteområde med lavvo og lekereinsdyr. Hun syns ofte at det er stressende å måtte bruke opp midlene innen fristen på grunn av lang behandlingstid på søknader, og i år har det vært ekstra krevende.

Når det gjelder tilskuddsordningen synes hun at det er en fin ordning, men kunne ønsket seg mer veiledning og kortere behandlingstid. Hun synes også det er vanskelig å forstå hva som er riktig bruk.

Utfordringer

- Avhengig av samisk språklig pedagog
- Lang behandlingstid på søknader gjør at de sliter med å bruke opp midlene innen fristen

Behov

- Ferdigstilte pedagogiske opplegg for samiske barn og tospråklige barn
- Veiledning om riktig bruk av midlene

Drømmer

- At alle barna kjenner stolthet rundt sin samiske identitet
- Å lære seg flytende samisk selv

5

Hovedutfordringer med
tilskuddsordningen slik
den er i dag

1. Det er behov for å være tydeligere på hva målet med ordningen er

Et hovedinntrykk fra nåsituasjonsanalysen er at målet med de ulike tilskuddsordningene og hva som er riktig bruk av midlene ikke er klart nok kommunisert. Dette gjelder særlig tilskuddet til samisk språkopplæring, som vi ser noen ganger brukes til å heve kompetansen om samisk kultur og språk til alle barna i barnehagen. Det er også stor forskjell i bruken av midlene i de samiske barnehagene og avdelingene. Noen bruker midlene til språkarbeid, mens barnehager hvor språket kommer av seg selv har mulighet til å styrke barnas samiske språk og tilknytning til samisk kultur gjennom arbeid med samisk tradisjonell kunnskap.

I regelverket for tilskudd til samiske barnehager og samiske avdelinger står det for eksempel at Sametinget prioriterer: *Tiltak som utvikler og bygger på samiske verdier, språk, kultur og tradisjonell kunnskap*. Dette er svært generelt og kan med fordel spisses. Dersom det for eksempel er et mål å få flere samiskspråklige barn i skolen, ved at barna etter barnehagen velger samisk som første- eller andrespråk, bør dette komme tydeligere fram, og det bør gjenspeile hvordan midlene tildeles og hvordan barnehagene rapporterer på bruk av tilskuddet.

Likeledes står det i regelverket for tilskuddet til språkopplæring at Sametinget prioriterer: *Tiltak som tilrettelegger samisk språkopplæring*. Dette kan også spesifiseres ytterligere. For eksempel er det mulig å tydeliggjøre hvilke barn som kvalifiserer til samisk språkopplæring, og hvorvidt tilskuddet kan gå til å heve samisk språkopplæring til alle barna i barnehagen.

Det er også behov for å tydeliggjøre ytterligere hvordan Sametinget ønsker at barnehagene skal bruke midlene. Friheten i ordningen oppleves som positivt for noen, men det forutsetter en god del forkunnskap. For mange barnehager oppleves friheten i ordningen som overveldende og gjør det vanskelig å forstå hva slags midler barnehagene kan søke på og hva som er god bruk av midlene.

For å sikre god måloppnåelse er det også viktig å sikre gode rutiner på rapportering og måling av resultater. I dag rapporteres det på aktiviteter og ikke måloppnåelse. Sametinget kan med fordel be barnehagene om å rapportere om hva de faktisk har oppnådd. Dersom det er et mål at barna skal velge samisk når de begynner på skolen bør dette for eksempel rapporteres på.

2. Tilskuddsordningens utforming gjør det krevende å rekruttere samiskspråklig kompetanse

For å få flere samiskspråklige barn er det viktig at barna omgås voksne som snakker samisk og kan benytte samisk i dagligtalen. Dette krever kompetente, samiskspråklige ansatte som kan fungere som rollemodeller og språkbærere i barnehagen. Våre intervjuer viser at det mange steder er mangel på samiskspråklig kompetanse og at det er utfordrende å rekruttere ansatte. Noen barnehager bruker primært tilskuddet til ansatte, men både beløpet og måten det innvilges på gjør at barnehager ikke nødvendigvis får dekket behovene sine. Tilskuddets størrelse er ofte så smått at det ikke dekker en språkarbeiderstilling. Videre fremheves det at barnehager ikke har mulighet til å tilby fagfolk faste ansettelse når tilskuddsmidlene er prosjektbaserte og må omsøkes hvert år, noe som gjør det ekstra utfordrende å planlegge barnas fremtidige språkopplæring.

3. Barnehagene har behov for mer veiledning og nettverk

Det finnes nettverk og samarbeid mellom barnehagene, men disse er sporadisk og i liten grad formaliserte. Nettverk og samarbeid mellom barnehagene kan fasilitere til større grad av erfaringsutveksling og samarbeid mellom barnehagene.

Intervjuene tyder på at i mangel på oppdatert pedagogisk materiale og barnebøker, så gjøres mye arbeid parallelt som kan koordineres bedre. Dette vil kunne frigjøre mye verdifull tid hos personalet. For eksempel ved å tilgjengeliggjøre en oversikt over hvordan barnehagene kan jobbe med samisk språk og kultur. Erfaringsutveksling og overføring av kunnskap mellom barnehagene vil kunne hjelpe arbeidsmengden for barnehagene og frigjøre mer tid til de samiskspråklige ansatte. Noe av dette gjøres av frivillige gjennom facebook-grupper og lignende, men igjen er dette sårbart og arbeidet kan med fordel styrkes.

4. Ordningen er lite behovsprøvd

I flere intervjuer fremkommer det frustrasjoner knyttet til at tilskuddsordningen i liten grad er behovsprøvd. Mange barnehager mener at Sametinget må være mer bevisste på de ulike barnehagenes behov. Det antydes at de barnehagene som kanskje trenger tilskuddet mest, er de som får minst. Fordelingsnøklerne på ordningen er like i alle samiske områder, selv om språksituasjonen oppfattes meget ulik. Det er tydelig at samiske barnehager i sør- og lulesamisk område ofte har større utfordringer med å drive samisk barnehage og språkopplæring, sammenlignet med flere nordsamiske barnehager i kjerneområdene.

Det stilles forøvrig spørsmål ved fordelingsnøklerne til de ulike tilskuddene, der barnehagene er usikre på om dagens nøkler er optimale. Dette gjelder spesielt ordningen for samisk språkopplæring som opererer med tilskudd til avdelinger. Det har blitt vist til eksempler der én barnehage får dobbelt så mye som en annen til tross for at de har like mange barn, men fordi barna er fordelt på to ulike avdelinger. Det er tydelig at en slik fordeling ikke nødvendigvis promoterer den mest språkfremmende organiseringen for barnehagen, og økonomiske incentiver kan stå i veien for barnas beste. Vi ser med andre ord behov for å gjøre justeringer i fordelingsnøklerne, og vil i de påfølgende kapitlene gjøre en vurdering av hvilke nøkler som kan være mer hensiktsmessige.

6

Ønsket fremtidig
brukerreise, basert på
behovene til
barnehageprofilene

Brukerreisen viser hvilke behov de ansatte i barnehagen har i ulike faser og hvordan Sametinget kan møte disse behovene

Basert på intervjuene ble det utarbeidet fiktive barnehageprofiler som fremstiller hvilke behov og utfordringer ulike barnehager står ovenfor. Disse sammenfattes i en brukerreise som visualiserer hvordan man ønsker at barnehagene skal oppleve tilskuddsordningen i fremtiden.

En brukerreise er en detaljert beskrivelse av hva brukeren opplever, som i dette tilfellet er de barnehageansatte. Denne brukerreisen inkluderer de ulike barnehageprofilenes tanker og behov underveis i barnehageløpet, samt hvor i de ulike fasene Sametinget kan innføre tiltak for for å skape en bedre opplevelse av tilskuddsordningen for de barnehageansatte.

Gjennom å ha et bevisst forhold til alle viktige møtepunkter mellom Sametinget og barnehagene, kan man styrke bevisstheten av hvilke tiltak som er viktige og hvor man bør prioritere.

Brukerreisen kan også benyttes som et verktøy for fremtidig arbeid. Denne kan Sametinget kontinuerlig komme tilbake til når de skal vurdere fremtidige tiltak og hvor disse treffer brukeren (barnehageansatte). Slik hjelper brukerreisen også Sametinget med å hele tiden tenke brukerorientert i sitt daglige arbeid.

Tanker og behov til de ansatte i barnehagene

Når kan jeg søke? Hvilket tilskudd kan jeg søke på?

Hvor finner jeg samiskspråklige ansatte? Kan vi melde oss på kurs?

Jeg trenger informasjon om samisk i barnehagen, hvor kan jeg henvende meg for å få info?

Hvordan kan vi møte barnas behov?

Hvor finner man godt pedagogisk materiell og læremateriell?

Hva kan midlene brukes til?

Språkutviklingsplan må lages, finnes det veiledning?

Hvor mye bør vi involvere og ansvarliggjøre foreldrene i språkopplæringen?

Har behov for å sparre med språkarbeidere

Finnes det noen nettverk jeg kan ta del i?

Må ha aktiviteter og tjenester som styrker barnas språk og kulturutvikling

Hvordan kan vi best forberede barna til skolen?

Bør vi opprette kontakt med samisk skole eller samisk klasse?

Har barna like godt språklig utgangspunkt når de starter på skolen?

Ønsket brukerreise

Tilbud om barnehageplass

Dersom norsk bhg: finner info og får veiledning fra Sametinget om samisk opplæring i bhg

Norsk bhg får bistand til å finne samisk språkressurs

Bhg i språkområder der språket er spesielt truet mottar midler til fast språkressurs

Ansatte og foreldre får styrket sitt samiske språk gjennom nettkurs

Delaktig i bhg-nettverk hvor erfaringer og materiell deles

Bhg rapporterer om hvorvidt barna går videre med samiskundervisning på skolen

Bhg er i dialog med skolen om barnets samiske språkutvikling

Dersom samisk bhg eller avd: får allerede tilskudd

Finner forslag til ferdige språkplaner tilpasset ulike språknivå på Sametingets nettsider

Tilskuddet er fast og stort nok til å sikre samisk kompetanse i bhg

Bhg finner forslag til pedagogisk materiell

Tilskuddet er stort nok til å kjøpe samiske tjenester og aktiviteter

Ansatte får nettkurs i samisk pedagogikk

Hvordan kan Sametinget bistå

I startfasen er det viktig at Sametinget svarer ut behovene for informasjon og kontinuitet som barnehagene har. Norske barnehager kan få veiledning og enklere søknadsskjemaer, mens et fast tilskudd til samiske barnehager og avdelinger kan bidra til å friggi tid både for barnehagene og for Sametinget, samt at det gjør planlegging av barnehageåret enklere. Videre bør barnehagene ha tilgjengelig ferdigutviklede språkplaner som tilpasses barnas ulike samiske språknivå.

Her er det viktig at barnehagene har tilgang på samiske språkressurser slik at barna får god oppfølging helt fra start. Et fast tilskudd til språkressurser for barnehager i de mest utsatte språkområdene, sikrer at bhg har kvalitet i språkopplæringen. Sametinget bør også tilby bistand til å finne samiske språkressurser ved behov. Et økt tilskudd vil sikre godt innhold for barnas språkutvikling, og etablering av deleplattformer for pedagogisk materiell og læremateriell gir mer tid og ressurser til å jobbe med barnas språkutvikling i praksis.

I denne fasen er det viktig å ha gode pedagogiske opplegg, noe som krever at ansatte pedagogisk og samisk kompetanse. Sametinget kan arbeide for å styrke det samiske språket til både ansatte og foreldre gjennom nettbaserte språkkurs, slik at barna får flere rundt seg til å snakke samisk. Kompetanseheving i samisk pedagogikk kan også distribueres gjennom digitale kurs og konferanser for å øke barnehagenes kunnskap. Videre vil etablering av barnehagenettverk bidra til at flere barnehager kan dele erfaringer og kunnskap med hverandre.

Sametinget bør på sine nettsider informere om målet med ordningen, bakgrunnen og viktigheten av en slik ordning, samt hvordan den skal brukes. Videre bør barnehagene rapportere på måloppnåelse fremfor aktiviteter, slik at man sikrer et større fokus på at barn blir samiskspråklige ved overgangen til skole. Dersom barnehagene rapporterer på hvorvidt barna går videre med samiskundervisning i skolen, vil dette også skape synergier der barnehagene må være mer i dialog med skolene om barnets samiske språkutvikling.

7

Hvordan kan
tilskuddsordningen
forbedres eller styrkes slik
at det blir flere
samiskspråklige barn?

Forslag til tiltak som forbedrer og styrker tilskuddsordningen til barnehager

Samisk i barnehagen er viktig for å sikre og bevare det samiske språket. Utvalget bak Hjertespråket (NOU 2016:18) vurderer at samiskspråklige barnehager er det viktigste enkelttiltaket for å sikre bevaring og vitalisering av det samiske språk.

Som veilederen til barnehager med samiske barn beskriver kreves det i tillegg til ordinær barnehagedrift ekstra tid og ressurser for å planlegge i forhold til det samiske perspektivet, både i språkarbeidet og i forhold til kulturformidling. Videre har barnehagen også en veiledende rolle, og bør bygge opp om språkpraksisen med kompetanseheving både for eget arbeid, og i forhold til foreldregruppa man forholder seg til. Tilskuddsordningen er et viktig bidrag for å sikre ressurser til dette arbeidet, og vi anbefaler følgende tiltak for å forbedre og styrke ordningen:

- **For å få flere samiskspråklige barn bør Sametinget være tydelig på at dette er målet med tilskuddene**
 - Sametinget må formulere tydelige mål med ordningen
 - Barnehagene bør rapportere på måloppnåelse og resultater, ikke aktiviteter
 - Sametingets hjemmeside må kommunisere tydelig hvordan ordningen skal brukes
- **For å få flere samiskspråklige barn bør ordningen spisses og styrkes**
 - Øke tilskuddet og inflasjonsjustere det fremover.
 - Gjøre tilskuddet til de samiske barnehagene og avdelingene fast.
 - Barnehager som mottar tilskudd til samisk språkopplæring bør få dette automatisk fra søknad er innvilget frem til barnet går over i skole.
 - Et eget språktilskudd til samiske barnehager og avdelinger i områder hvor det samiske språket er truet.
 - Fordelingsnøkkelen bør baseres på geografi og antall barn
- **For å få flere samiskspråklige barn bør kompetansen i barnehagene på samisk språk og kultur styrkes**
 - Nettbaserte språkkurs til ansatte og foreldre
 - Kurs i språkutvikling for barnehagene
 - Særskilt veiledning og støtte til norske barnehager som mottar språktilskudd
- **For å få flere samiskspråklige barn bør barnehagene få flere møteplasser for erfaringsutveksling**
 - Barnehagenettverk
 - Deleplattformer for pedagogisk materiale

På de neste sidene vil vi beskrive nærmere hvordan vi ser for oss at tiltakene kan utformes.

For å flere samiskspråklige barn bør Sametinget være tydelig på at dette er målet med tilskuddene

I intervjuene med de ansatte i barnehagene kom det fram at barnehagene hadde ulik grad av bevissthet rundt hvorvidt de samiske barna faktisk ble samiskspråklige. Ut fra hvordan Sametinget omtaler målet med ordningen i egne dokumenter er ikke dette overraskende, flere steder er det uklart at tilskuddene skal bidra til at samiske barn blir samiskspråklige. Det er behov for at Sametinget er tydeligere på målsetningen om at tilskuddene skal bidra til at samiske barnehagebarn, ved overgang til skolen, blir samiskspråklige

Vi anbefaler at Sametinget bruker tid og ressurser på å formulere gode mål med ordningen, som de kan bruke konsekvent, slik at disse ikke endres fra år til år. Målene bør være tydelige og reflektere hva Sametinget ønsker å oppnå med tilskuddene. Slik vi forstår Sametinget er språk en prioritet, og dette bør reflekteres i målformuleringene. Sametinget bør også som en del av denne prosessen tenke igjennom hvordan de skal måle og eventuelt også styre resultatene underveis.

I dag rapporterer barnehagene på aktiviteter og ikke resultater. Dette bør endres, slik at barnehagene rapporterer på måloppnåelse og resultater. Barnehagene har ulike forutsetninger for å oppnå ordningens mål, og vi anbefaler derfor ikke at barnehagene "straffes" eller "premieres" ut fra måloppnåelse, men ved å be barnehagene rapportere på måloppnåelse tror vi at de vil bli mer bevisst på formålet med ordningen. Eksempler på måloppnåelse barnehagene kan rapportere på er:

- Antall barn som behersker samisk i prat med voksne og barn
- Antall barn (5 åringer) som går videre med samiskundervisning på skolen (første- eller andrespråk)

God mål og resultatstyring av ordningene vil være særlig viktig dersom tilskuddsordningen er fast slik vi foreslår. Sametinget bør ta seg tid til å utvikle gode og enkle måter barnehagene kan rapportere på måloppnåelse og resultater, som ikke bidrar til unødvendig merarbeid for barnehagene.

Selv om vi anbefaler å gå bort fra rapportering av aktiviteter, mener vi fortsatt at det har en verdi at barnehagene må vise hvordan pengene er brukt gjennom kvitteringer, i tråd med krav fra DFØ. Dette bidrar til at barnehagene ikke bruker tilskuddene til ordinær drift, eller føler et press fra eiere til å bruke tilskuddet til ordinær drift.

Sametinget bør også bruke tid og ressurser på å sørge for at brukerne av ordningen lett kan finne god informasjon om tilskuddsordningen. På Sametingets hjemmesider bør det være utfyllende informasjon til søkere og brukere av tilskuddsordningen. Her bør Sametinget informere om målet med ordningen, bakgrunnen og viktigheten av en slik ordning, og hvordan den skal brukes. Sametinget bør inkludere forslag og eksempler til gode opplegg, samt ha kontaktinformasjon til rådgivere hos Sametinget som kan gi mer utfyllende veiledning.

For å få flere samiskspråklige barn bør ordningen spisses og styrkes

Vi anbefaler å styrke og spisse tilskuddsordningen ved å øke tilskuddene og gjøre tilskuddene faste for å sikret at den bidrar til å få flere samiskspråklige barn. Videre anbefaler vi å opprette et eget språktilskudd til barnehager hvor det samiske språket er ekstra truet, og endre fordelingsnøkkelen slik at den baseres på antall barn og geografi.

Ved at tilskuddet ikke har vært inflasjonsjustert de siste årene, men hatt samme størrelse, har det i praksis blitt mindre. Ettersom utgifter til lønn, tjenester og materiale har økt, har tilskuddet blitt mindre verdt, og barnehagenes arbeid med språkutvikling har blitt vanskeligere. Dette påvirker hvordan barnehagene kan arbeide med språkutvikling, mulighet til kompetanseheving og rekruttering av språkkompetanse. Dette bør rettes opp ved å øke tilskuddet og inflasjonsjustere det.

En gjentakende utfordring som ble tatt opp i intervjuene var knyttet til rekruttering av samiskspråklig kompetanse. Tilskuddsordningens form gjør denne utfordringen større fordi den er søknadsbasert og vanskelig for barnehagene å planlegge ut fra. For å gjøre det lettere for barnehager å rekruttere samiskspråklig personell foreslår vi derfor at:

- Samiske barnehager og samiske avdelinger får tilskuddsordningen som et fast tilskudd de ikke trenger å søke om fra år til år. Dersom det er vesentlige endringer som påvirker tilskuddets størrelse, plikter barnehagene å rapportere om dette slik at tilskuddet kan justeres. Barnehagene bør også rapportere om hvordan pengene er brukt og måloppnåelse. Ved å gjøre tilskuddet fast, blir det enklere for barnehagene å planlegge ut fra tilskuddet, for eksempel til rekruttering. Det gjør også at barnehagene og Sametinget kan bruke mindre tid på søknadsprosessen
- **Barnehager som mottar tilskudd til samisk språkopplæring får tilskuddet frem til barnet går over i skole. Dette vil gjøre det lettere for barnehagen å planlegge et pedagogisk opplegg som støtter barnas språkutvikling frem til de begynner i skole.** Dersom barna bytter barnehage vil selvfølgelig tilskuddet opphøre

Vi anbefaler også å opprette et eget tilskudd for å styrke språkarbeidet til samiske barnehager og samiske avdelinger hvor de samiske språkene er truet. Dette skal gå til en ekstra språkmedarbeider og kan utformes på samme måte som tilskuddet som allerede bevilges til Vuonak Mánájároj, tidligere Árran Mánáijgarde.

På Unescos liste over truede språk er lulesamisk og sørsamisk språk klassifisert som alvorlig truet språk. Språkene er i en revitaliseringsfase, men er fortsatt svært sårbare språk, og derfor bør lule- og sørsamiske barnehagetilbud prioriteres. Nordsamisk er klassifisert som et truet språk, og i flere områder er nordsamisk språk fortsatt i en utsatt posisjon. Dette gjelder spesielt i mange sjøsamiske områder i Troms og Finnmark og i det markasamiske området i Sør-Troms og Nordre Nordland. Det kan også være aktuelt å se på om barnehager i disse områdene bør få tilskudd.

Dette særlige tilskuddet bør:

- Prioritere sør- og lulesamiske barnehager/avdelinger hvor behovet er størst
- Eventuelt også være rettet mot barnehager i norske byer og områder preget av fornorskning, hvor de samiske språkene er spesielt truet
- **Være fast, for å gjøre rekruttering av språkressurser enklere**
- Være stort nok til at det bidrar til å kunne rekruttere ekstra språkressurser

Vi anbefaler også at fordelingsnøkkelen i større grad tar hensyn til de ulike barnehagenes ulike forutsetninger, og grad av samisk i samfunnet rundt. Vi mener at en fordelingsnøkkel bør:

- **Ha et geografisk element som gjør at barnehager i områder hvor de samiske språkene er svært truet får en større andel**
- **Basere på antall barn og ikke avdelinger, for eksempel i tråd med bemanningsnormen i barnehagene**

For å få flere samiskspråklige barn bør kompetansen i barnehagene på samisk språk og kultur styrkes

I tråd med utfordringer knyttet til rekruttering av samiskspråklig kompetanse er det også behov for å styrke kompetanse i samisk språk og kultur til de som allerede jobber i barnehagene. Flere av de ansatte i barnehagene vi intervjuet rapporterte om et savn om å kunne delta på flere kurs og kompetansehevende aktiviteter. Noen av barnehagene fortalte også at lokale språkkurs fort ble fulle, og at også foreldrene til barna ønsket å delta på disse.

Vi anbefaler derfor Sametinget å utvikle eller gi støtte til nettbaserte kurs, som ansatte og foreldre i hele landet kan delta på. Dette kan gjøres i samarbeid med SEAD, Sámi allaskuvla/Samisk høgskole eller andre. I tillegg til rene samiske språkkurs (i de ulike samiske språkene), anbefaler vi også å utvikle kurs på hvordan barnehagene kan jobbe med språkutvikling.

Vi ser et særskilt behov for å gi ekstra veiledning og støtte til norske barnehager som mottar språktilskudd og som ikke har øvrig samisk tilbud i sine barnehager. **Noen av barnehagene har lite erfaring med denne type arbeid, og ikke tilstrekkelig kunnskap om språkutvikling for flerspråklige barn og om samisk språk og kultur til å lage et godt pedagogisk opplegg for at samiske barn skal lære samisk.** Mye tid går til å finne ut hva ordningen kan brukes til og hvordan barnehagen kan finne en samisktalende språkressurs og et pedagogisk opplegg som støtter de samiske barnas språkutvikling. Det er også viktig å sikre at disse barnehagene er kjent med samiske barns rettigheter. Det står for eksempel mye god informasjon i Veilederen for barnehager med samiske barn. En slik veileder kan med fordel være linket til Udir sin nettside om støttemateriell til rammeplanen, nettsidene om tilskuddsordningen, eller distribueres til barnehagene på et annet vis. Vi ser også et behov for for å være ekstra tydelig mot disse barnehagene om at tilskuddet skal brukes til språkarbeid. Det skal styrke det samiske språket til de samiske barna, ikke den generelle kunnskapen om samisk i barnehagen. Vi foreslår derfor

- Enklere og mer standardiserte søknader hvor det går tydelig frem hva språktilskuddet skal brukes til
- **Forslag til ferdig pedagogisk opplegg til barnehagene**
- **Bistand til å finne språkressurser ved behov.** Sametinget kan for eksempel organisere dette gjennom språkressurssentrene (som foreslås opprettet av Hjertespråket) eller andre relevante aktører. Disse kan også bistå til å koble barnehager i samme område, slik at de kan gå sammen om å finne språkressurser og tilby disse en større stilling

For å få flere samiskspråklige barn bør barnehagene få flere møteplasser for erfaringsutveksling

Flere av de ansatte i barnehagene vi snakket med rapporterte om at det å arbeide med å gi et godt samisk barnehagetilbud ofte kan være krevende og til tider føles ensomt. I tillegg fant vi at mange av barnehagene brukte mye tid på å utvikle pedagogisk opplegg, oversette ting fra norsk til samisk og finne ut av hvordan de kunne jobbe med språkarbeid i barnehagene. Vårt inntrykk er at det gjøres mye godt arbeid rundt i landet, men at barnehagenes arbeid vil kunne styrkes hvis det var flere arenaer for erfaringsutveksling. Vi tror også at dette vil kunne lette barnehagenes arbeid, ved at kruttet ikke må finnes opp på nytt i alle barnehagene, og at barnehagene kan utveksle erfaringer.

Vi foreslår derfor at Sametinget etablerer barnehagenettverk for å gi barnehageansatte et fagmiljø og anledning til å utveksle erfaringer og sammen bygge kompetanse på relevante temaer. Dette kunne for eksempel være organisert på samme måte som NetSam - nettverk for samiskopplæring, som er et nasjonalt nettverk som skal være til nytte for lærere som underviser i og på samisk. Eventuelt kan barnehagenettverk baseres på språk og geografi. Møtene bør skje jevnlig, og kan skje digitalt der det er behov for det. Etablerte barnehager som har jobbet med samisk pedagogikk lenge og som har særskilt kompetanse kan også ha en mentorordning inkludert, slik at de får støtte til å styrke andre barnehager. I praksis skjer dette noen steder allerede, men det er tilfeldig og uformalisert.

Flere av barnehagene rapporterte om god erfaring med bruk av Facebooksider som delte pedagogisk opplegg, samiske sanger, eventyr og ord innenfor noen av de samiske språkene. Disse Facebooksidene er drevet av ildsjeler som bruker mye av egen fritid på dette. Det er en sårbarhet i det og vi anbefaler at Sametinget gir støtte til noen av disse ildsjelene for å støtte dette arbeidet. Det bør også gis ressurser til å kvalitetssikre det som distribueres, for eksempel gjennom samarbeid med fagfolk fra SEAD eller Sámi allaskuvla/Samisk høgskole. Eksempler på temaer som sidene kan inkludere er

- Oversettelser av samiske ord og uttrykk på de ulike samiske språkene
- Samiske eventyr og sanger
- Eksempler på gode pedagogiske opplegg for språkopplæring, for eksempel språkplaner inndelt etter ulike språknivåer
- Tips til håndtering av ulike utfordringer

Kilder:

NOU 2016:18 (2016). Hjertespråket: Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ad82d773c3094582a2660908b48886d3/no/pdfs/nou201620160018000dddpdfs.pdf>

Johansen, K. (2020). Samisk språktilbud i barnehagen. Hentet fra Samiske tall forteller 13:

http://samilogutmuitalit.no/sites/default/files/publications/samiske_tall_forteller_13_-_2020_ok_isbn.pdf

Nasjonalt senter for samisk i opplæringa (2021): "Barnehage" hentet fra

<http://lohkanguovddas.no/nb/samisk-i-opplaeringa/barnehage->

Sametinget. (2011). Veileder for barnehager med samiske barn: Oahppa lea geahpas guoddi, Kunnskap tynger ikke. Hentet fra:

<http://lohkanguovddas.no/sites/default/files/veilederforbarnehagermedsamiskebarn.pdf>

Sametinget. (2021): "Barnehage". Hentet fra:

<https://sametinget.no/stipend-og-tilskudd/tilskudd/barnehage/>

Sametinget (2021) Tilskudd til samisk språkopplæring i barnehager. Regelverk for søkerbasert tilskudd 2021

Solstad, M. & Nylund, I. (2011). Samisk i barnehagen? Ei evaluering av Sametingets tilskuddsordning til barnehager, *Nordlandsforskning*, NF rapport nr 2/2015. Hentet fra:

<https://evalueringportal.no/evaluering/samisk-i-barnehage-ei-evaluering-av-sametingets-tilskuddsordning-til-barnehager>

Statped (2018): Samisk spesial pedagogisk tjeneste (SEAD), Opplæring av tospråklige barn

<https://www.statped.no/samisk-spesialpedagogisk-tjeneste-sead/fagartikler/opplaring-av-tospraklige-barn/>

Øzerk, K. og Juuso, R. (1999). Guovttegielatvuoha ja kognitiiva ovdáneapmi pedagogalaš perspektiivvas/ Tospråklighet og kognitiv utvikling i pedagogisk perspektiv. Sámi oahpahusrápmi/ Samisk utdanningsråd

Om PwC

PwC Norge er et kompetansehus med over 1700 ansatte spredt på lokale kontorer i hele Norge. PwC leverer tjenester gjennom fire integrerte miljøer: revisjon, rådgivning, regnskap og skatt/avgift. PwC er et av landets største rådgivningsmiljø innen offentlig sektor og har over 300 konsulenter.

Vi jobber sammen, deler kunnskap, ideer og erfaringer på tvers av tjenesteområder, bransjer og geografi. Dette gjør at vi kan se helhetlig på problemstillingene vi bidrar til å løse og virksomhetene vi bistår. Samtidig har PwC en lang rekke ekspertressurser innenfor mer spissede områder og fagfelt.